

DEN SVENSKA FOTBOLLENS MÖTE MED GLOBALISERINGEN

ANNIKA ELIASSON

LÄRARUTBILDNINGEN

MALMÖ HÖGSKOLA

Abstract

Sedan järnridåns fall har globaliseringen tagit fart på allvar, något som inte minst förändrat de förutsättningar som idrott bedrivs under. Den här studien tar fasta på hur svensk fotboll förändrats genom globaliseringen under 90-talet. Inom såväl dam- som herrfotboll i Sverige har utbytet med andra länders fotboll accelererat, framför allt sedan Sverige blev EU-medlem. Genom att undersöka svenska fotbollsspelares migration utomlands och varifrån svenska fotbollsklubbar rekryterar utländska spelare går det att bedöma globaliseringens inflytande på svensk fotboll. Den här studien visar att globaliseringens möte med svensk fotboll går att lokalisera specifikt i såväl tid som rum. Tidsmässigt går det att placera den här processen genom att analysera spelarmigrationen i ett generationsperspektiv. Rumsmässigt går det att urskilja tydliga avgränsade domäner som spelarna rör sig inom (och mellan). Även om detta gäller för både dam- och herrfotboll, så skiljer sig dam- och herrfotbollen i Sverige högst påtagligt åt när det gäller hur globaliseringens inflytande kommit till uttryck. Detta, och de följder det kan få för fotbollens (och idrottens) framtid, diskuterar och analyserar den här studien.

Tack till:

Jag vill tacka personalen på Idrottsmuseet i Malmö, där jag samlat in största delen av mitt material. På Svenska fotbollförbundets kansli har Göran Blomgren, Thomas Saletog och Kenneth Wilén hjälpt mig att komma igång, bl.a. genom att förse mig med en fil med övergångar inom svensk damfotboll 1998 – början av 2002. Vidare vill jag tacka det europeiska sociologförbundets nätverk Society and sports för intresserade kommentarer vid förbundets sjätte konferens i Murcia 2003. Ett särskilt tack ska också Mats Franzén vid Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet, ha för kloka analytiska råd, Per Hillbur vid Teknik och samhälle, Malmö högskola, för all hjälp med att förstå vad tidsgeografi är och Torbjörn Andersson vid Lärarutbildningen, Malmö högskola, för läsning och kommentarer. Mina statsvetarkollegor på Malmö högskola ska också ha ett stort tack för stöd, uppmuntran och kommentarer.

Den här studien har finansierats av Centrum för idrottsforskning.

Inledning

Under 1990-talet har, bland annat i efterdyningarna av järnridåns fall, globaliseringen kommit att förändra villkoren för många företeelser i samhället, däribland inte minst idrotten. Den här studien undersöker vilket inflytande globaliseringen haft på dam- och herrfotbollen i Sverige sedan 1990-talets början. Syftet är att kartlägga den svenska fotbollens utbyte med utlandet när det gäller spelarmigration, påvisa vilka utvecklingstendenser som kommit att göra sig gällande och vad de kan få för framtida betydelse. Dessutom analyserar studien hur dessa resultat förhåller sig till befintlig globaliseringsteori och presenterar en modell för analys av migrationsdata på individnivå.

Vad är då globalisering? Enligt Joseph Maguire (1999:12) har begreppet använts sedan 1980-talet, dock utan en stringent entydig definition. En minsta gemensam nämnare kan dock sägas vara tanken att lokala och globala förhållanden blivit alltmer beroende av varandra. Detta är något som analyserats av bl.a. Anthony Giddens (1990), Mike Featherstone, Scott Lash och Roland Robertson (Featherstone, Lash & Robertson, 1995; Featherstone, 1991a, 1991b; Robertson, 1992). Den mest omfattande analysen står dock Manuel Castells för i *The Information Age: Economy, Society and Culture* (1996-98). Gemensamt för deras teorier är att de hör hemma på makroplanet, där de vill beskriva och förklara globalisering som en process där ekonomiska och sociala skeenden frambringar en integration över nationsgränser. Detta har i sin tur betydelse för de kulturella förhållandena, som då tenderar att bli alltmer lika varandra över världen och inte minst att anpassa sig till västerländska (och då särskilt amerikanska) normer. Mycket av den globaliseringsforskning som utförts inom idrottsvetenskapen utgår också från att globaliseringen förändrar de kulturella värden som kommer till uttryck inom idrotten. Även om de flesta globaliseringsteorier således ligger på makroplanet har t.ex. Zygmunt Bauman (1998) påtalat att globaliseringen slår olika mot olika individer och grupper inom ett och samma samhälle. Han menar att vinnarna på globaliseringen vanligtvis är de mest välbeställda inom samhället, eftersom de kan dra fördel av de ökade rörelsemöjligheter globaliseringen erbjuder. Ju mer marginaliserad en grupp eller individ är, desto mer "inlåst" blir den i sin ursprungliga omgivning. Detta är något som jag menar kan komma till uttryck i migrationen av fotbollsspelare. Därför kommer jag att pröva detta antagande i den här studien.

Eftersom Bauman menar att det vanligtvis är en elit som vinner på globaliseringen, är det här på sin plats att jag definierar vad jag menar med en elit. Här ansluter jag mig närmast till definitionen hos Vilfredo Pareto: "de starkaste, de mest energiska, och mest kapabla" (1973:13). Pareto utvecklade egentligen sin definition för att diskutera politiska maktförhållanden och maktförskjutningar, något jag menar att man kan ifrågasätta om den lämpar sig för (se vidare i Eliasson, 1998:57; Bottomore, 1964:5-6). Som generell definition menar jag dock att den går att tillämpa t.ex. inom idrotten. Därmed kommer tonvikten i den här studien att ligga på fotbollsspelare som kan sägas tillhöra denna elit genom att de spelar eller spelat på hög nivå, t.ex. i allsvenskan eller i något av de svenska landslagen (även under seniornivå).

Globalisering är alltså något som även idrottsforskningen intresserat sig för (se t.ex. Maguire, 1999, Miller, Lawrence, McKay & Rowe, 2001). Den mest framträdande riktningen inom detta område utgår från Norbert Elias' figurationssociologi, som han anpassat till idrottsområdet tillsammans med Eric Dunning (Elias och Dunning, 1986) och som t.ex. Grant Jarvie och Joseph Maguire (Jarvie & Maguire, 1994; Maguire, 1999) ansluter sig till. Figurationssociologin vill upphäva motsättningen mellan aktör och struktur genom att hävda att samspelet mellan individer, som är ömsesidigt beroende av varandra, förändrar sociala figurationer. Samtidigt påverkar de sociala figurationerna de processer som i sin tur förändrar dem; samspelet mellan sociala figurationer och sociala processer är alltså ömsesidigt. Därför menar jag att figurationssociologin borde lämpa sig för att analysera mötet mellan den svenska fotbollen och globaliseringen.

Barrie Houlihan (2003:345-63) pekar på en del problem med att använda begreppet globalisering, inte minst i samband med idrottsforskning. Ofta används termen globalisering på ett diffust, odefinierat sätt, som gör det svårt att använda som ett analytiskt begrepp. Ett stort problem är att det kan användas för att avse såväl en process som ett tillstånd denna process leder till. Detta behöver dock inte vara ett problem för en figurationssociologisk analys, eftersom processen och tillståndet då alltså samspelar med varandra. Ett annat problem, som hänger samman med det föregående, är svårigheten att avgöra vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att kunna tala om en fullbordad globalisering. Ytterligare ett problem är att bedöma vilken omfattning de globaliserande krafterna har i förhållande

till hur de bemöts i de geografiskt definierade områden de verkar i. Allt detta är värt att ha i åtanke under analysens gång. I den här studien definierar jag globalisering i första hand som en process, kännetecknad av tilltagande spelarmigration över gränserna och en uppluckring av de nationella regelsystem som kontrollerar denna migration (som Houlihan [2003:346] benämner internationalisering resp. liberalisering). Drivkrafterna bakom denna process är i grund och botten ekonomiska. Jag vill också på samma sätt betrakta den svenska fotbollen som en process snarare än som något statiskt, eftersom den såväl förändras som bidrar till en förändring.

För att kunna följa hur sociala figurationer och processer förändras över tid tar figurations-sociologin gärna ett långsiktigt historiskt grepp över sina studieobjekt. Detta talar för en historiskt orienterad analys. Med tanke på att jag avser att undersöka hur globaliseringen påverkar olika individer och grupper inom svensk fotboll tänker jag använda mig av en individorienterad metodologi, närmare bestämt av generationsteori såsom den utformats av Karl Mannheim (1952). Detta kräver dels en form av historieskrivning som klarlägger vilka influenser som kan ha haft betydelse för svenska fotbollsspelares karriärmöjligheter utomlands beroende på vilken generation de tillhört, dels individdata för berörda spelare. För de utländska spelare som kommit till Sverige behövs också, förutom motsvarande individdata, en historieskrivning som tar fasta på deras möjligheter att etablera sig inom svensk fotboll. Det finns en del analyser av idrottares rörlighet över gränser (t.ex. Bale och Maguire, 1994; inom herrfotboll Lanfranchi och Taylor, 2001), som kan bidra till förståelsen, liksom övergripande migrationsteori (t.ex. i Castles och Miller, 2003). På detta vis får studien också en nödvändig rumsmässig dimension, som jag kommer att relatera till den tidsmässiga.

Med tanke på att den här studien täcker både dam- och herrfotboll är det självfallet viktigt att vara medveten om vilken betydelse genus kan ha för spelarnas möjligheter att migrera. Eftersom damfotbollens historia skiljer sig från herrfotbollens, är det rimligt att anta att detta kommer att visa sig i vilken utveckling migrationen fått. Här utgår jag från att skillnaderna är ett uttryck för det genus-system som råder i det svenska samhället och som därmed utövar inflytande även på fotbollen. Yvonne Hirdman (1988), som formulerade begreppet, definierar det som baserat på att könen hålls isär och att mannen anger normen. (Detta är för övrigt något som syns högst påtagligt i såväl populär som vetenskaplig litteratur om fotboll, t.o.m. om man bara skrapar på ytan av all denna litteratur.) Även om denna definition är tämligen statisk, menar Britt-Marie Thurén (1996) att det går att jämföra olika genussystem för att kunna följa hur de förändras t.ex. över tid, något som kan vara användbart i det här sammanhanget. Det som kännetecknar genussystemet i Sverige är, enligt Lena Gemzöe (2002:81-82), att kvinnor är underordnade män inom politiken, ekonomin och i familjen. Om så är fallet även inom svensk fotboll skulle detta betyda att män som grupp har mer makt än kvinnor som grupp, att de ekonomiska resurserna är större inom herr- än inom damfotbollen och att familjer prioriterar sönerns och faderns fotbollsutövande på bekostnad av döttrarnas och moderns. Dessa tre faktorer skulle således kunna förklara skillnader mellan migrationen inom dam- resp. herrfotbollen.

Metod och material

Med utgångspunkt från vad jag sagt hittills är den här studien alltså individbaserad – den omfattar både dam- och herrfotbollsspelare som spelat utomlands någon gång sedan 1990-talets början. För att kunna genomföra en analys med figurationssociologisk karaktär är det viktigt att ha så kompletta data som möjligt för de olika spelarnas karriärer under en lång följd av år. Detta underlättar också en jämförelse av karriärer mellan spelare som tillhör olika generationer.

Den här studien omfattar alltså svenska spelare som spelat utomlands någon gång sedan 1990-talets början. Jag har valt att låta den omfatta alla svenska spelare som någon gång spelat för något utländskt lag sedan början av 1990 och fram tills slutet av år 2001. (Även om de flesta av dessa spelare, åtminstone på herrsidan, spelat professionellt gäller det inte alla. De flesta damfotbollsspelare samt de herrfotbollsspelare som flyttat mellan en svensk klubb på låg nivå och en utländsk klubb på motsvarande nivå har sannolikt inte spelat professionell i betydelsen yrkesmässigt. Däremot har de spelat fotboll i former som organiserats av det nationella fotbollsförbundet i landet ifråga eller, för ungdomsspelare, av föreningar med organiserad utbildning av ungdomsspelare.) Motiveringen till denna avgränsning är att början av 1990 kan, som jag redan nämnt, sägas vara en brytpunkt för globaliseringens utveckling i och med att järnridåns fall eliminerade många av de hinder som medborgarna i det forna östblocket hade för att kunna flytta till andra länder. Med tanke på att idrotten spelade en viktig roll för att legitimera de politiska maktförhållandena i dessa länder är det rimligt att

anta att just idrottare från dessa länder hade anledning att dra nytta av de politiska förändringarna. En annan brytpunkt i globaliseringens utveckling får sägas vara händelserna den 11 september 2001 och det efterföljande "kriget mot terrorismen", som inneburit påtagliga förändringar i möjligheterna att migrera, åtminstone för en del av jordens befolkning. (Vilken betydelse detta haft för globaliseringen framgår med all tydlighet av andra upplagan av Manuel Castells' *The Information Age* [2000-04]. Visserligen tar han inte upp fotbollen som ett exempel på följderna av den 11 september, men det är svårt att tänka sig att detta inte på något vis skulle påverka en så världsomfattande aktivitet som fotbollen och därmed fotbollsspelarnas migrationsmöjligheter.) Därför har jag valt att avsluta studien just där. För att få en så fullständig bild som möjligt har jag eftersträvat att göra en totalundersökning av alla spelare som fallit inom den angivna ramen. Av skäl som jag redan varit inne på har det varit betydligt lättare att finna karriärdata om herrfotbollsspelare än om damfotbollsspelare. Därför tror jag att jag har lyckats identifiera samtliga aktuella spelare på herrsidan. På damsidan har jag dock fram tills 1998 bara lyckats finna aktuella spelare som spelat i damseriernas två högsta divisioner (se vidare nedan). För att kunna jämföra resultat för tiden före resp. efter 1999 har jag därför valt att för åren 1999-2001 inskränka mig till spelare som spelat för klubbar i någon av de båda högsta divisionerna, även om jag haft uppgifter om betydligt fler spelare på lägre nivå. Detta ligger också i linje med antagandet om att elitspelare förmodligen är de största vinnarna på globaliseringen.

När det gäller utländska spelare, såväl på dam- som på herrsidan, har jag valt att inskränka mig till spelare som spelat i den högsta divisionen 1994-2001. Även detta ligger i linje med antagandet om att elitspelare förmodligen är de största vinnarna på globaliseringen. Att jag valt att börja studien av dessa spelare 1994 istället för 1990 beror på att jag på det sättet kan få bättre fokus på effekterna av dels Sveriges EU-medlemskap från årsskiftet 1994/95, dels Bosman-domen i december 1995. Även här har jag valt att göra en totalundersökning, något jag vet att jag lyckats med. (I och för sig finns det ett antal spelare med annan nationalitet även i lägre divisioner. När jag inventerat detta på herrsidan har jag funnit att det i superettan spelat nästan lika många spelare (knappt 130 spelare) som i allsvenskan (drygt 130 spelare, av vilka ett 30-tal även spelat i lägre divisioner än allsvenskan, oftast i superettan). För en del av dessa spelare utanför allsvenskan har fotbollen sannolikt varit huvudskälet för att komma till Sverige, men eftersom det är svårt att påstå att detta generellt gäller för alla förefaller det mig riskabelt att även inkludera alla dessa spelare i superettan. På damsidan är det sannolikt ännu mindre troligt att spelare kommit till Sverige primärt för att spela fotboll, om de spelat på lägre nivå än allsvenskan.)

Av studiens utgångspunkter framgår att spelarnas genus och etnicitet/nationalitet spelar en fundamental roll för analysen. Andra fakta det i detta sammanhang är nödvändigt att känna till är hur spelarnas karriärer utvecklats i tid och rum. För att kunna pröva antagandet om att "vinnarna" på fotbollens globalisering är de som lyckats bäst inom fotbollen behövs vidare data som visar på hur spelarna lyckats i sina karriärer, t.ex. på vilken nivå (division eller motsvarande) de spelat, om de lyckats etablera sig i resp. lag och hur laget klarat sig i förhållande till andra, särskilt om de spelat i en toppdivision. Detta har styrt de variabler jag samlat in.

De källor jag använt för att samla in data är först och främst årsböckerna *Fotboll/Årets Fotboll*, utgivna av Brunnhages förlag, där årgångarna 1990-2002 innehåller karriärdata (inklusive årets övergångar) för de svenska herrfotbollsspelare som under året varit kontrakterade av någon utländsk klubb. Här finns också karriärdata för de utländska herrfotbollsspelare som ingått i undersökningen. Jag har vidare kompletterat dessa data för de herrfotbollsspelare som inlett sina utlandskarriärer med uppgifter från boken *Svenska proffs* (1989), som i första hand täcker in de spelare som gjort karriär i Västeuropa utanför Norden. De herrfotbollsspelare som inlett karriärer i Norden före 1990 finns upptagna i Gunnar Perssons *Bäst på plan* (1999). När det gäller damfotbollsspelare som spelat utomlands har det, som jag redan nämnt, varit svårare att täcka in dem fullständigt, men *Årets Fotboll 2002*. (2002:381) innehåller en förteckning över de svenska damfotbollsspelare som spelat seriespel utomlands och som redaktionen känt till. Sannolikt är den inte fullständig, men ändå den mest kompletta jag kunnat finna som täcker hela tidsperioden 1990-2001. De totalt 13 spelare som jag på detta sätt identifierat har (med ett undantag) spelat i någon av de två högsta svenska damfotbollsdivisionerna vid tidpunkten för övergången. Jag har också genom Svenska Fotbollförbundet fått tillgång till deras dataregister över registrerade spelarövergångar på damsidan 1999-2001. Därifrån har jag kompletterat med de spelare som spelat i (eller kommit att spela i) någon av de två högsta svenska damfotbollsdivisionerna vid tidpunkten för övergången, detta för att urvalet av spelare i undersökningen ska vara likadant oavsett om de övergått till utlandet före 1999 eller därefter. Det kan vara

intressant att notera att spelarna från de två högsta divisionerna utgjorde bara ca 25% (30 av 118) av det totala antalet svenska spelare i Svenska Fotbollförbundets register. Det förekommer alltså (åtminstone sedan 1999) en viss migration bland damfotbollsspelare som spelar på lägre nivåer, något jag tyvärr inte kunnat fördjupa mig i, men iakttagelsen som sådan skulle vara värd att undersöka vidare. När det gäller utländska spelare, såväl inom dam- som herrfotboll, har jag hämtat uppgifter om deras karriärer från *Fotboll/Årets Fotboll*, årgångarna 1994-2002. För herrarna har årsböckerna täckt in hela deras karriärer, men för damerna har det bara gått att följa deras svenska karriärer. Därför har jag sökt på Internet efter kompletterande data om deras karriärer innan de kommit till Sverige. Det bör avslutningsvis nämnas att jag inte fortsatt att följa karriärerna för de utländska spelare som lämnat Sverige efter det att de övergått till klubbar utomlands, detta för att de därefter inte kan sägas fortsätta bidra till den svenska fotbollens möte med globaliseringen. Med detta urval omfattar undersökningen 38 svenska och 19 utländska damfotbollsspelare samt 393 svenska och 131 utländska herrfotbollsspelare.

Jag analyserar karriärdata ur ett kombinerat tids- och rumsperspektiv: hur har spelarna rört sig mellan olika länder och klubbar från en säsong till en annan? Genom att dela in spelarna efter nationalitet och i olika generationer¹ går det att identifiera olika migrationsmönster som kännetecknar dessa grupperingar. Ett hjälpmedel jag i det sammanhanget använder mig av är de individbanor som tidsgeografen arbetar med. (För en förklaring av vad en individbana är hänvisas till Hägerstrand [1970:4:15-4:18].) Här handlar det om att rita upp livsbanor för spelarna, åtminstone för den tid som deras fotbollskarriärer varar. Deras livsbanor rör sig mellan olika stationer, först och främst i form av de klubbar de vid en viss tidpunkt har kontrakt med (eller är utlånade till). Eftersom klubbarna (åtminstone i nuläget) är nationellt organiserade kan livsbanorna också sägas röra sig mellan olika nationer. Enligt tidsgeografen gör sig individens behov gällande av och till under tidens gång. För en fotbollsspelare handlar naturligtvis detta om att få spela fotboll under så goda betingelser som möjligt. För de spelare som söker sig utomlands kan (men behöver kanske inte?) detta naturligtvis också vara ett uttryck för ett behov. Samtidigt finns det restriktioner som ingriper i spelarnas möjligheter att förverkliga sina behov och önsknings. Dessa restriktioner kan vara mycket olika. För att kunna spela fotboll måste spelarna ha kontrakt med en klubb som bestämmer över hur spelaren ska användas. Var på planen ska hon/han spela? Vilka speluppgifter åligger henne/honom? Hur ska hon/han träna? Ska hon/han spela eller sitta på bänken i en match eller ska hon/han kanske lånas ut till en annan klubb? Spelaren bör också vara tillräckligt frisk för att kunna delta i spelet. Andra yttre faktorer spelar naturligtvis också in. Spelaren får inte vara avstängd. Olika ligor kan ha olika regler för hur många (och vilka) utländska spelare som en klubb får ha, även om Bosman-domen ogiltiggjort de flesta sådana regler inom EU. Ligornas egna regelsystem påför också restriktioner för klubbarnas handlingsmöjligheter, t.ex. när det är tillåtet att värva spelare eller vilka konsekvenser klubbar på obestånd får räkna med. Ekonomiska förhållanden spelar också in i övrigt en viktig roll. Klubbarnas ekonomi avgör hur många och vilka spelare de har råd med, liksom vilka värvningar de kan göra eller om de bör sälja eller låna ut någon spelare. Detta är bara exempel på faktorer som ingriper i spelarnas karriärer och som jag kan komma åt genom att åskådliggöra deras livsbanor som fotbollsspelare.

Studiens uppläggning

När jag nu övergår till att redovisa vad jag kommit fram till, vill jag lägga grunden för min analys med en historieskrivning över den svenska fotbollens utveckling både på dam- och på herrsidan. Utifrån denna historieskrivning, där tyngdpunkten ligger på 1970-talet och framåt, delar jag in de svenska spelarna i generationer. Jag söker också empiriskt stöd för indelningen genom en klusteranalys. De utländska spelarna är uppdelade på ett flertal nationaliteter, vanligtvis med få representanter förutom på damsidan för USA och på herrsidan för de nordiska länderna samt Jugoslavien och dess efterföljarländer. Med tanke på den åldersmässiga spridningen bland såväl dam- som herrfotbollsspelare förefaller det rimligt att anta att förutsättningarna för deras utlandskarriärer och möjligheter att börja spela i Sverige skiftat genom åren. Detta ger grund för en generationsuppdelning som jag närmare kommer att gå in på i avsnitten om dam- resp. herrfotboll.

Av flera skäl har jag valt att inleda redovisningen med damfotbollen. Visserligen har den färre år på nacken än herrfotbollen, men samtidigt har den utvecklats betydligt snabbare. Dessutom så har svensk damfotboll relativt tidigt hävdats internationellt. Det är också, menar jag, en fördel att dess traditioner är så pass färskas, eftersom det då borde gå lättare att se vilka grunddrag som kännetecknar

migration kanske inte bara inom damfotbollen utan inom fotboll överlag. Dessutom vore det ett intressant tankeexperiment att utgå från kvinnan som norm...

Både när det gäller dam- och herrfotbollen redovisar jag spelarkarriärerna först utifrån nationalitet och generation för att därefter integrera och relatera karriärmönstren till varandra inom dam- resp. herrfotboll. Jag diskuterar därefter de slutsatser jag därvid kommer fram till för att till slut presentera en möjlig utveckling av den svenska fotbollens relationer till sin omgivning.

Den svenska fotbollens relationer till utlandet – en översikt

Svensk fotboll före 1970-talet

Med tanke på att den här tidsperioden finns utförligt skildrad på annat håll, t.ex. av Torbjörn Andersson (2002), ser jag ingen anledning till att redogöra för denna period i detalj. Fotbollen introducerades i Sverige i slutet av 1800-talet av den svenska medelklass, som närmast hade den brittiska gentlemannamässiga amatörfotbollen som sin förebild. Etableringen tog relativt lång tid: från att pressen började uppmärksamma fotbollen i början av 1880-talet dröjde det tills 1896 innan den första svenska mästarklubben korades. På den tiden var fotbollen naturligtvis en på det hela taget enkönad manlig idrott, som också ansågs främja manligheten hos utövarna. Visserligen förekom det (Andersson, 2002:75-77) redan på detta tidiga stadium att flickor kunde få spela fotboll (eller åtminstone ett fotbollsliknande spel), t.o.m. tillsammans med pojkar, men avståndstagandet till detta var kompakt bland de normgivande inom idrottsvärlden. De fotbollsklubbar som bildades under denna första tid kunde å andra sidan understundom ägna sig åt ett för den tiden omfattande internationellt utbyte, inte minst eftersom sådana matcher kunde förbättra klubbens ekonomi påtagligt mer än matcher mot andra svenska lag. Av den anledningen tog det också tid innan Svenska Fotbollförbundet, med de etablerade storklubbarnas gillande, 1924 etablerade den allsvenska serietävlingen. Vid det laget hade också landslagsfotbollen etablerat sig som en nationell symbol för svensk fotboll. Redan 1908 spelades de första landskamperna, och Sverige deltog också i OS 1908 och 1912, om än med föga framgång. Därefter, från 1913 och framåt, hade Sverige också ett årligt landskapsutbyte med Danmark. Vidare hade Sverige redan 1907 varit med om att grunda FIFA. Med andra ord kan man säga att den svenska herrfotbollen ända från början odlat internationella kontakter.

Allsvenskans införande betydde att fotbollsklubbarna kunde inrikta sig på att stärka sin lokala position, där varje klubb fick sin identitet genom att representera sin ort, trakt eller region. Klubbarna hade alltså mer eller mindre väldefinierade territoriella identiteter. Landslaget representerade istället Sverige gentemot omvärlden, även om uttagningarna till landslaget många gånger gjordes för att ta hänsyn till olika landsändars intressen. Sverige kom att få ett omfattande landskampsutbyte under mellankrigstiden, även om framgångarna oftast uteblev. Däremot kunde landslaget under några år kring 1950 nå framgångar som baserade sig på fotbollens etablerande som en nationellt enande symbol under andra världskriget. OS-guldet 1948 och VM- och OS-bronsen 1950 resp. 1952 utgör höjdpunkter i detta avseende. Även svenska klubb lag genomförde utlandsturnéer efter andra världskrigets slut, ibland med stor framgång. Landslagets framgångar medförde dock att många skickliga landslagsspelare flyttade utomlands, inte minst till Sydeuropa, för att göra proffskarriärer där. Därmed gick de förlorade för landslaget, eftersom Svenska Fotbollförbundet ända fram tills VM 1958 föreskrev att enbart svenska amatörspelare skulle användas i landslagssammanhang. Bortsett från att Sverige deltog som arrangörsnation i VM 1958 och tog silvermedalj där, lyckades det svenska landslaget inte kvalificera sig till något VM igen förrän 1970, några år efter att amatörreglerna avskaffats. Landslaget som företrädare för svensk fotboll blev därför mindre framträdande. Å andra sidan började internationella klubbturneringar komma igång under 1950-talet. Med tiden nådde svenska klubbar ibland uppseendeväckande framgångar, t.ex. när IFK Malmö 1961 spelade kvartsfinal mot Rapid Wien i Europacupen. Mot slutet av 1960-talet går det alltså att beskriva svensk fotboll som tämligen enkönad, på väg bort från amatörismen och med klubbar och landslag som potentiella aktörer och företrädare för den svenska fotbollen utomlands.

Svensk fotboll 1970-2000

1970 hade det svenska herrlandslaget för första gången på 20 år lyckat kvalificera sig till VM-slutspelet, något som markerade inledningen på en relativt framgångsrik period för svensk herrfotboll.

Även 1974 och 1978 lyckades man med detta, och den inofficiella femteplatsen i VM 1974 får betraktas som den svenska herrfotbollens största framgång på länge. Vid den här tiden utgjordes landslaget av en kombination av svenska amatörspelare förstärkt med de svenska herrfotbollsspelare som spelade som proffs utomlands. De spelare som nådde framgång i landslaget kunde ofta räkna med att bli erbjudna kontrakt med bra klubbar i t.ex. Västtyskland eller Holland, två länder som vid den tiden sågs som föredömen på många håll inom svensk herrfotboll. (Se t.ex. Peterson [1993].)

Samtidigt hade damfotbollen äntligen börjat etablera sig. Redan under 1960-talet hade damfotbollslag börjat bildas. I början av 1970-talet konsoliderades spelordningen alltmer. 1972 anordnades en cupturnering och sedan 1973 har det korats svenska mästare. 1973 spelades också den första damlandslagsmatchen. Precis som på herrsidan en gång utsågs svensk mästare till en början genom en cupturnering mellan segrare i olika lokala serier, men 1988 hade damfotbollens struktur konsoliderats till ett seriesystem med en allsvensk serie i topp. Utvecklingen gick dock snabbare än på herrsidan: det tog mindre än 10 år från att de första lagen bildades till dess att officiella svenska mästare kunde utses. Ytterligare 15 år senare hade seriesystemet konsoliderats. De internationella framgångarna kom också tidigare än för herrarna; 1980-talet var en lysande period för svensk damlandslagsfotboll med guld-, silver- resp. bronsmedalj i EM 1984, 1987 och 1989 och de mest framträdande landslagsspelarna blev också erbjudna kortare kontrakt med sydeuropeiska klubbar. Efter VM-bronset 1991 bröts denna trend för landslaget. Bortsett från ett silver och ett brons i EM 1995 resp. 1997 dröjde det till 2000-talets början innan svensk damlandslagsfotboll åter tog plats i den internationella damfotbollens topp. Då hade även svenska damlag visat att de kunde hävda sig i de internationella tävlingar för klubblag som kom igång i början av 2000-talet.

För herrfotbollen innebar 1980-talet en nedgångsperiod för landslagsfotbollen. Sverige lyckades inte kvalificera sig till något EM- eller VM-slutspel under denna period, inte minst beroende på de djupa motsättningar som rådde mellan Svenska Fotbollförbundet och de mest framgångsrika klubbarnas tränare om hur fotboll skulle spelas (se Peterson [1993]). Däremot lyckades framför allt klubbagen Malmö FF och IFK Göteborg bra i de internationella cuperna för klubblag. Det är inte helt orättvist att säga att de svenska toppklubbarna under denna period representerade Sverige mest framgångsrikt på ett internationellt plan. Detta visade sig också i att utländska klubbar gärna värvade spelare direkt från framgångsrika svenska klubbar inte minst på deras klubbmeriter. 1990 hade dock Sverige lyckats kvalificera sig till VM som, även om det inte blev någon nämnvärd framgång, markerade Sveriges återkomst till den internationella landslagsfotbollens topp. Genom satsningen på ett ungdomslag inför kvalet till OS 1992 lades dock grunden för herrfotbollslandslagets största framgång efter VM 1958, nämligen bronsmedaljen i VM 1994. Under resten av 1990-talet lät landslagsframgångarna vänta på sig; först till EM 2000 och VM 2002 lyckades Sverige kvalificera sig igen för internationellt landslagsslutspel. Inte heller de svenska toppklubbarna rosade den internationella marknaden under denna tid.

Under 1990-talet kom dock den svenska fotbollen att påverkas av ett par händelser utanför den idrottsliga domänen. Först och främst blev Sverige EU-medlem vid årsskiftet 1994/95, något som främjade svenska spelares tillträde till de lukrativa fotbollsligorna i södra och västra Europa. När så Bosman-domen föll i slutet av Sveriges första år som EU-medlem, ändrades förutsättningarna radikalt för den fotboll som drivs på kommersiell basis. Med detta i åtanke, skulle jag vilja presentera följande schema över de viktigaste influenserna över den svenska fotbollens förhållande till internationell fotboll:

Period	Damfotboll	Herrfotboll
1970-talet	damfotbollen etablerar sig	framgångar för svensk landslagsfotboll
1980-talet	landslagsfotbollen når stora internationella framgångar	landslagsfotbollen stagnerar, men vissa klubbar når internationella framgångar
början av 1990-talet	landslagsfotbollen faller tillbaka	framgångar för landslagsfotbollen, framför allt i VM 1994
1995-	Sveriges EU-medlemskap och Bosman-domen förändrar i grunden förutsättningarna för utövandet av fotboll i organiserade former	

De här händelserna lägger grunden för den generationsindelning jag avser att tillämpa på svenska spelare. Med detta i bakhuvudet är det nu dags att övergå till att presentera resultaten av den här studien.

Globalisering inom damfotbollen

Går det att mäta globalisering? I så fall: hur då? Dessa två frågor är viktiga att besvara inför presentationen av den här studiens resultat. Som jag redan varit inne på, tar Barrie Houlihan (2003:350-357) upp problemet med att sätta kriterier för fullbordad globalisering. Utifrån mina metodologiska utgångspunkter menar jag att globaliseringen är en process som går att följa över tid. Därför går det också att mäta den över tid. Jag ansluter mig också till Joseph Arbenas resonemang (1994:99-111), där han skiljer på migration inom en kontinent och migration mellan (till och från) kontinenter. Ett kriterium på globalisering skulle i så fall kunna vara hur mycket migration som sker mellan kontinenter jämfört med migration inom kontinenterna. Om globaliseringen skulle sägas vara starkare ju större andel av den totala migrationen som sker mellan kontinenter, går det rentav att säga att svensk damfotboll, åtminstone på elitnivå, är mer globaliserad än herrfotbollen. Huvuddelen av all migration till och från svensk herrfotboll sker nämligen inom Europa, medan den svenska damfotbollens utbyte med framför allt USA och Japan utgör en stor del av migrationen inom svensk damfotboll. Å andra sidan skulle den totala omfattningen av migrationen på elitnivå också kunna sägas vara ett mått på globalisering. Med det måttet skulle globaliseringen framstå som starkast inom herrfotbollen.

En kort bakgrund till migrationsmönstren bland damfotbollsspelare

För att få en uppfattning om hur migrationsmönstren ser ut har jag samlat in data om vilken liga deras klubbar spelat i under varje spelad säsong. Innan jag går in på migrationsmönstren bland damfotbollsspelare av olika nationalitet och generation tänker jag därför kort redogöra för vad jag har funnit, nämligen att sannolikheten för att en spelare ska byta klubb ökar för varje säsong ($r=0,32$, $N=409$; $b=0,041$). Det är dessutom troligast att de har bytt klubb om de spelat för en japansk klubb ($\chi^2=0,24^{***}$, $N=409$), men om de bytt klubb är det också troligare att de kommit till en japansk klubb ($\chi^2=0,28^{***}$, $N=409$).

Svenska damfotbollsspelare

För att ansluta till min historieskrivning om den svenska damfotbollen i det förra avsnittet, anser jag att det är rimligt att räkna med två generationer i det urval av 38 spelare, födda mellan 1968 och 1984 och som spelat utomlands säsongen 1992/93 eller senare, som ingår i den här undersökningen. Den ena (äldre) generationen bör kunna relateras till den svenska damfotbollens internationella framgångar under 1980-talet, medan Sveriges EU-medlemskap snarare har påverkat den efterföljande generationen. Jag har funnit stöd för detta genom en klusteranalys som delat in spelarna i två genera-

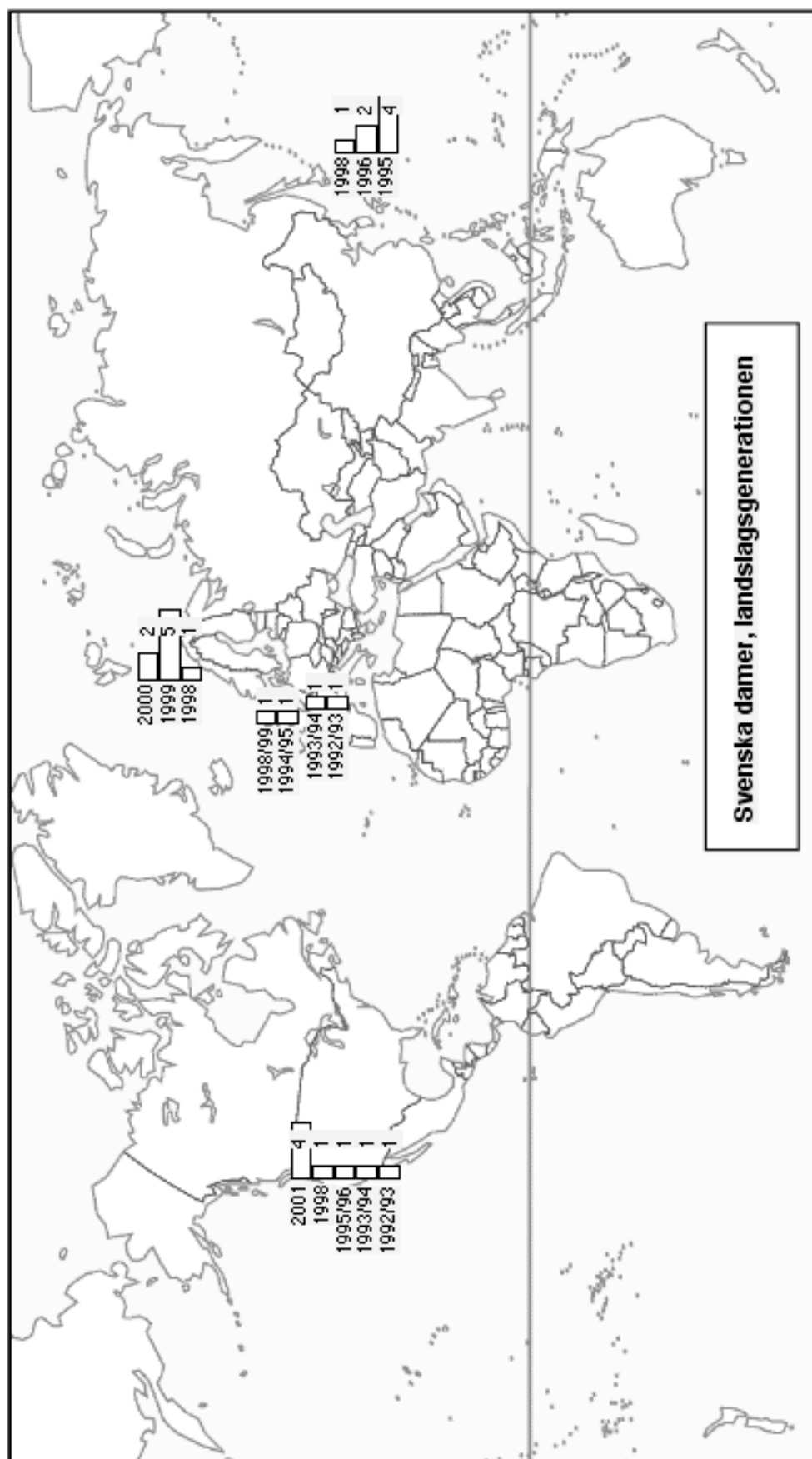
	Landslagsgenerationen	Europagenerationen
Födda år	1968-1975 ($\bar{x}=1972,4$; Md=1973, $Q_1=1970$, $Q_3=1974$)	1976-1984 ($\bar{x}=1979,4$; Md=1979, $Q_1=1978$, $Q_3=1980$)
Debuterar utomlands säsongen	1992/93 ($\bar{x}=1996/97,4$; Md=1998, $Q_1=1995$, $Q_3=1998/99$)	1997/98 ($\bar{x}=1999/00,4$; Md=1999/00, $Q_1=1998/99$, $Q_3=2000/01$)
Ålder vid utlandsdebuten	20-30 ($\bar{x}=24,4$; Md=24, $Q_1=23$, $Q_3=26$)	16-25 ($\bar{x}=20,4$; Md=20, $Q_1=19$, $Q_3=22$)
Mest frekventerade länder	Norge (5 spelare), Japan och USA (4 spelare vardera)	England (7 spelare), Norge och USA (3 spelare vardera)
Förekommande länder	Norge, England, Belgien, USA, Japan	Norge, Island, England, Tyskland, Italien, Argentina, USA, Kanada, Australien
Antal spelare	16	22
Antal landslagsspelare	7 (därav en som enbart spelat i ungdomslandslag)	2 (därav en som enbart spelat i ungdomslandslag)

tioner, som jag valt att kalla för landslagsgenerationen resp. Europagenerationen. Tabellen nederst på förra sidan sammanfattar de viktigaste särskiljande data för de båda generationerna.

Som jag redan sagt, utgjorde landslaget den svenska damfotbollens mest framträdande internationella representation under 1980-talet. Framgångarna med medaljer i alla EM under 1980-talet är det tydligaste tecknet på detta. Samtidigt byggde detta landslag i princip uteslutande på den inhemska damfotbollen. Med undantag för Pia Sundhage, som vistades en kort period 1984-85 som kontrakterad av Lazio i Italien, tillbringade alla spelare i detta landslag praktiskt taget hela sin karriär inom Sveriges gränser. Först mot slutet av 1980-talet började några av de spelare som ingår i den här studien att etablera sig i landslaget, en utveckling som fortsatte under 1990-talets gång. Jag tolkar detta som att damlandslagets framgångar ökade det utländska intresset för svenska damfotbollsspelare på ett sätt som under 1990-talet visade sig i att flera landslagsspelare gick till utlandet under någon tid. Den generation av svenska damfotbollsspelare detta rör sig om, och som alltså avlöste den framgångsrika 1980-talsgenerationen i landslaget, om än inte med samma framgångar som denna, vill jag därför beteckna som landslagsgenerationen. Även om inte alla spelare i denna generation har spelat i något svenskt landslag utgör dock landslagserfarenhet en gemensam nämnare för många i denna generation, särskilt om man jämför den med den påföljande, där knappt någon spelat i något landslag. (I Appendix finns en förteckning över de spelare som ingår i resp. generation.) Sett ur ett figurationssociologiskt sammanhang menar jag här att den svenska damfotbollens framgångar ökar globaliseringen genom att svenska damfotbollsspelare inleder utlandskarriärer. Detta gör de dock ofta relativt sent i karriären – för landslagsspelare efter årtals seniorlandslagsspel (alternativt efter att ha spelat i ungdomslandslagen). (T.ex. debuterade Anneli Andelén i landslaget redan under 1980-talet, men först 1995 kom hon till Japan för att spela för Suzuyo Shimizu Lovely Ladies.) Alla spelare i landslagsgenerationen har inte spelat i något landslag; de som ändå tagit sig utomlands har vanligtvis varit lite yngre (20 – 25 år), gett sig utomlands lite tidigare (flera så tidigt som första halvan av 1990-talet) och mestadels hållit sig inom Europa. Landslagsspelarna har däremot ofta gett sig längre iväg, t.ex. till Japan eller USA.

Inom nästa generation damfotbollsspelare har alltså landslaget knappast varit någon språngbräda för utlandsspel. De här spelarna är märkbart yngre, varför man skulle kunna tro att de fortfarande har landslagskarriärer framför sig. Mot detta talar dock att (med undantag för Tina Nordlund) ingen av de spelare som varit uttagna till sina resp. distrikts flicklag för 15-åringar därifrån kvalificerat sig för spel i flicklandslag. I den här generationen är det påtagligt att de allra flesta spelarna håller sig inom Europa, där den engelska damfotbollen dragit till sig de flesta av dem. De flesta av de som sökt sig längre bort är yngre (i gymnasieåldern eller allra högst 21 år); detta tror jag kan förklaras av att de varit utbytesstudenter i länder som USA, Kanada eller Australien. De spelare som stannat kvar i Europa är alltså något äldre, strax över gymnasieåldern. Här vill jag tolka detta som att de har haft möjlighet att dra nytta av Sveriges EU-medlemskap så att de kunnat använda sig av EU:s mobilitetsprogram för ungdomar. Denna förklaring styrks också av att resande och andra utlandserfarenheter har visats ha en påtaglig betydelse för ungdomars framtidsplaner (Eliasson, 1990:99, 101). För de spelare som sökt sig utomlands i denna generation har måhända fotbollen inte varit huvudorsaken till flytten utomlands, men fotbollsengagemanget har i alla händelser tydligen varit tillräckligt starkt för att motivera dem att fortsätta fotbollsspelet i den miljö de kommit till. Detta är naturligtvis också ett mått på deras engagemang som sådant för fotbollen och något som pekar på fotbollens betydelse i deras liv. När seniorlandslaget under 1990-talet inte nådde samma internationella framgångar som under decenniet före, är det rimligt att tänka sig att dess betydelse för damfotbollens globalisering minskat, alldeles särskilt som utlandserfarenheter knappast förefallit meriterande i rekryteringen till senior- och ungdomslandslagen. Den roll, som landslagsframgångar spelade för den förra generationens deltagande i damfotbollens globalisering insatt i ett figurationssociologiskt perspektiv, får alltså följderna av Sveriges EU-medlemskap överta för den här generationen, som jag därför valt att beteckna som Europagenerationen. De båda generationerna skiljer sig alltså åt med avseende på vad som i en generationsteoretisk analys brukar kallas för generationsskapande erfarenheter.

Insatt i ett tidsgeografiskt sammanhang kännetecknas karriärerna för spelare i såväl landslags- som Europagenerationen av att deras utlandssejourer vanligtvis är korta – att de sällan sträcker sig längre än någon eller ett par säsonger i sträck. Särskilt inom landslagsgenerationen har utlandsperioden som regel infallit efter en längre tids karriär i svenska klubbar. Detta visar sig inte minst i att de flesta av spelarna i landslagsgenerationen spelat i Sverige under varje säsong under 1990-talet. Ingen säsong under perioden 1990 – 1998 spelade färre än 10 av dessa spelare i det svenska seriesystemet; därefter

har det blivit färre i takt med att de avslutat sina karriärer. Det är vidare ganska ovanligt att spelarna i denna generation byter klubb – i den mån de över huvud taget byter klubb inom Sverige rör det sig sällan om mer än ett klubbyte under seniorkarriären. De har också vanligtvis varit etablerade spelare i de svenska klubbar de flyttat ifrån, såtillvida som att de spelat i de flesta seriematcherna under åren närmast före utlandsövergången. Med andra ord har de knappast stött på några restriktioner som hindrat dem i deras inhemska fotbollskarriärer. I så fall kan utlandssejouren närmast betraktas som en intressant avrundning av den inhemska fotbollskarriären. Det är värt att notera att det under ingen säsong rör sig om mer än en handfull spelare som spelar utomlands. Som mest spelade 5 svenskor i Norge 1999, därefter 4 svenskor i Japan 1995. Kartan till vänster illustrerar hur många svenska damfotbollsspelare i denna generation som spelat utomlands, liksom när och i vilka länder.

De som tillhör Europagenerationen har alltså vanligtvis begett sig utomlands på ett betydligt tidigare stadium i sina fotbollskarriärer. Med ett fåtal undantag har de ännu inte etablerat sig som senior-spelare i sina klubbar. De flesta har dock spelat i Sverige varje år; först i slutet av 1990-talet har de börjat bege sig utomlands. Som allra mest spelade 7 spelare utomlands säsongen 1998/99, därav 6 i England, Tyskland eller Italien. Säsongen 2000 spelade 5 spelare utomlands, oftast i Norge, och säsongen 2001 spelade 3 spelare i USA och lika många i andra utländska ligor. Här skulle man kunna tänka sig att tiden utomlands skulle ha kunnat fungera som en investering i den framtida fotbollskarriären, men de data jag har om de hemkomna spelarnas fortsatta karriärer kan inte styrka den hypotesen. Måhända är det för tidigt att uttala sig om den saken. Den förklaring som jag redan nämnt, nämligen att de flyttat utomlands av andra skäl än rent fotbollsmässiga men ändå fortsatt med fotbollen under utlandsvistelsen, är väl så trolig. I vart fall förefaller det inte som att eventuella andra skäl till utlandsflytten inneburit några oöverstigliga restriktioner för deras fortsatta fotbollsspel. Kartan ovanför illustrerar hur många svenska damfotbollsspelare i denna generation som spelat utomlands, liksom var och när.

Integration på klubbnivå

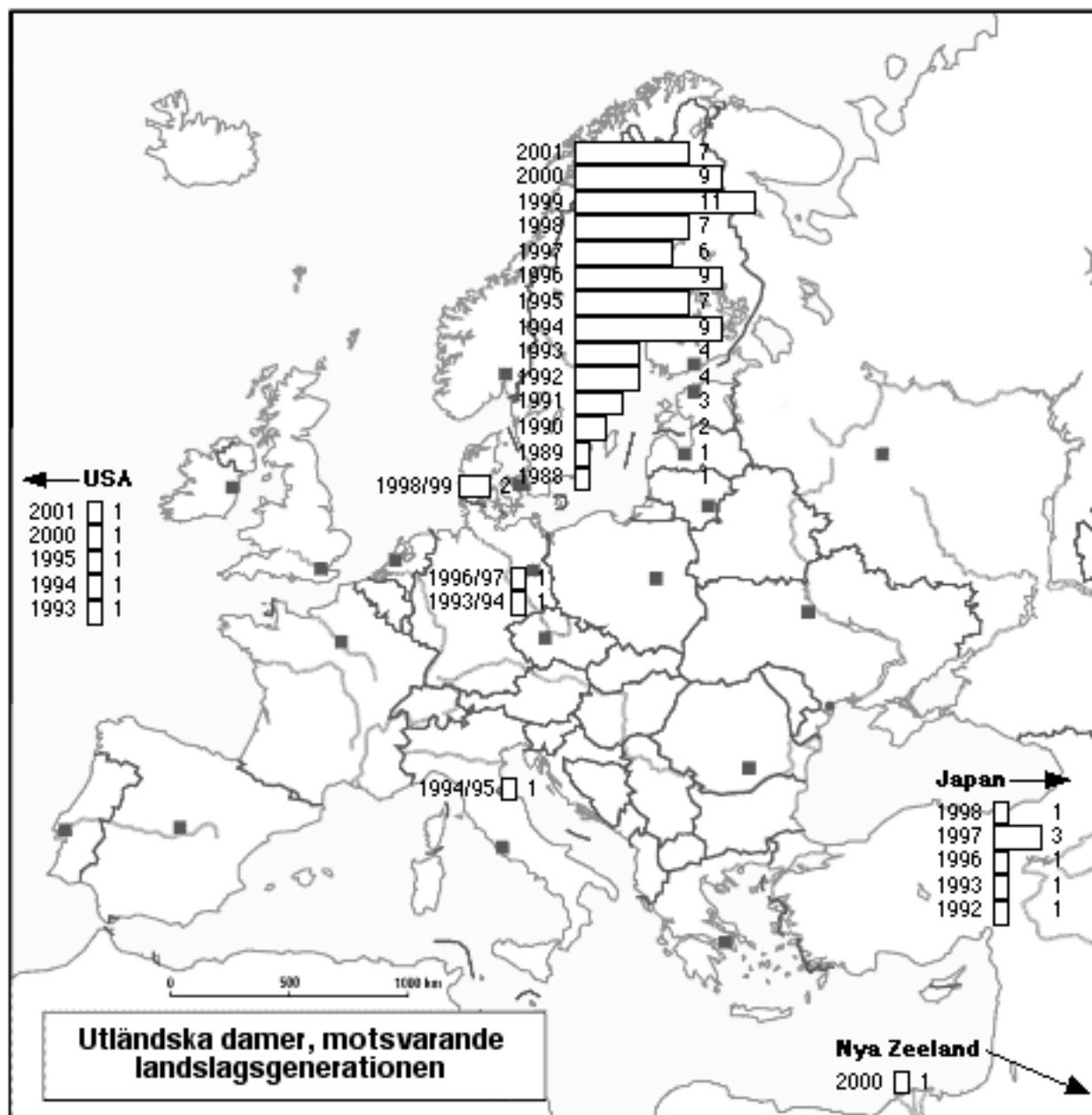
Hur har det då gått för dessa spelare utomlands? Redan Pia Sundhage beskrev senare sin period i Lazio som föga fotbollsmässigt utvecklande (*Svenska proffs*, 1989:414), och för de spelare som under senare år etablerat sig i landslaget förefaller det vara väl så meriterande att fortsätta i Sverige som att spela utomlands. De flesta av de här aktuella spelarna har dock spelat på hög nivå, vanligtvis i högsta divisionen, i de länder de kommit till, men oftast har de redan tidigare spelat på den nivån i Sverige. Det har dock förekommit att utländska klubbar i toppdivisionen värvat spelare från näst högsta divisionen i Sverige. T.ex. värvade norska Setskog/Høland Malin Andersson från Varbergs GIF i division II södra inför säsongen 1999 med resultatet att klubben slutade på sjätte plats i norska Toppserien den säsongen. Några av de här spelarnas klubbar har nått märkbara framgångar med svenskor i lagen, såsom när Suzuyo Shimizu Lovely Ladies 1995 blev trea (i en liga som omfattade 10 klubbar) med Anneli Andelén, Karolina Divert och Anna Pohjanen i laget. Ur globaliserings-synpunkt har det förmodligen varit väl så viktigt att en del av de här spelarna under sina utlands-sejourer träffat på utländska spelare som senare värvats till Sverige. Under sin tid i Japan (1995, 1996) kom t.ex. Anneli Andelén och Karolina Divert att spela i samma klubb som holländskan Nathalie Geeris, som ett par år senare kom till Sverige för att spela för Öxabäck. Öxabäck har för övrigt varit en av de klubbar som deltagit mest i spelarutbyte med utlandet. Fem svenskor har under 1990-talet lämnat klubben för att spela utomlands, i Japan, Norge eller på Island, medan Geeris och norskan Reidun Seth (som vid det laget redan hade etablerat sig i svensk damfotboll) också spelat för Öxabäck. En annan sådan klubb är Umeå, som exporterat två svenskor till England för någon säsong, och som hämtat en finska, en tyska och tre amerikanskor till att spela i Sverige. En engelska, en amerikanska och två polskor har under 1990-talet spelat för Tyresö; de båda polskorna kom senare till Mallbacken, som också haft en spelare i England under något år. Malmö FF har haft en spelare i USA under ett år och en amerikanska och en polska i truppen under en följd av år. Hammarby har hämtat inte mindre än fyra amerikanskor till Sverige, men engelskan och en danska har också spelat där, samtidigt som fyra av de svenskor som ingår i den här studien vid något tillfälle spelat för Hammarby. Säsongen 1999/00 spelade tre spelare från Gideonsberg i England för Liverpool, och några år tidigare spelade en annan Gideonsbergs-spelare för collegelaget Franklin Pierce College i USA. Med andra ord kan man säga att åtminstone några svenska klubbar, inte minst i större städer, deltagit aktivt i det internationella utbytet av damfotbollsspelare.

	Landslagsgenerationen	Europagenerationen
Hemländer	USA (9 spelare), Polen (2 spelare), Danmark, Norge, England, Tyskland, Holland (1 spelare vardera)	Finland (3 spelare)
Födda år	1965–1976 ($\bar{x}$ 1971; Md 1970, Q_1 1970,5, Q_3 1974)	1978–1981 ($\bar{x}$ 1979; Md 1978, Q_1 1978, Q_3 1981)
Debuterar utomlands säsongen	1988 – ($\bar{x}$ 1995; Md 1995, Q_1 1992, Q_3 1997)	1998 ($\bar{x}$ 1999; Md 1999, Q_1 1998, Q_3 2001)
Ålder vid utlandsdebuten	20–28 ($\bar{x}$ 23; Md 23, Q_1 22, Q_3 24)	19–21 ($\bar{x}$ 19; Md 19, Q_1 19, Q_3 21)
Länder de spelat i (förutom Sverige)	Hemländer: Danmark, Norge, England, Polen, USA; andra länder: Danmark, Tyskland, Italien, USA, Japan, Nya Zeeland	Finland
Debuterar i Sverige säsongen	1988 – ($\bar{x}$ 1995; Md 1996, Q_1 1992, Q_3 1999)	1998 ($\bar{x}$ 1999; Md 1999, Q_1 1998, Q_3 2001)
Ålder vid Sverigedebuten	20–28 ($\bar{x}$ 23; Md 24, Q_1 22, Q_3 25)	19–21 ($\bar{x}$ 19; Md 19, Q_1 19, Q_3 21)
Antal spelare	16	3

Utländska damfotbollsspelare

Vilka spelare har då kommit till Sverige, och under vilka förutsättningar? Med tanke på att de svenska spelarna, som sagt var, ofta spelat utomlands tillsammans med spelare som sedan rekryterats hit förefaller det som om den svenska generationsindelningen utifrån födelseår och utlandsdebut även skulle kunna tillämpas på de utländska spelarna. Tabellen ovan relaterar de utländska spelarna till de generationer jag definierat för de svenska.

Av de utländska spelare, som spelat i damallsvenskan någon gång sedan 1994, är således de allra flesta ungefär jämnåriga med de svenska spelarna i landslagsgenerationen. Det rör sig alltså om en danska, en norska, en engelska, en tyska, en holländska, två polskor och nio amerikanskor. Med undantag för holländskan och fem av amerikanskorna, som kommit hit via Japan (eller i något fall Tyskland resp. Danmark) har de kommit direkt från spel i sina hemländer. Kartan överst på nästa sida illustrerar hur många av dessa damfotbollsspelare som spelat i Sverige och (i förekommande fall) i andra länder än sina hemländer, liksom när och var. Holländskan spelade collegefotboll tre år i USA och därefter ytterligare ett år i Japan innan hon kom till Sverige, medan amerikanskorna på sin höjd spelat ett par år utomlands innan de kommit hit. Det är värt att notera att holländskan och samtliga dessa amerikanskor har en bakgrund inom amerikansk collegefotboll. Eftersom ett par av svenskorna i landslagsgenerationen också spelat collegefotboll (för övrigt tillsammans med holländskan) skulle man kunna tala om ett migrationsmönster som de delar och som går via collegefotboll och ev. spel i Japan eller Europa innan de hamnar i Sverige. Med tanke på att det först 2001 tillkom en amerikansk professionell damfotbollsliga torde möjligheten till en fortsatt fotbollskarriär i USA efter collegefotbollen dessförinnan ha tett sig ytterligt begränsad för dessa spelare. Spel i Japan och/eller Europa, och inte minst då Sverige, kan därför ha varit ett sätt att komma förbi den restriktion som detta inneburit för dessa spelares fotbollskarriärer. Ett visst stöd för detta finns också i det förhållandet att två av amerikanskorna återvände till USA 2001 för att fortsätta sina fotbollskarriärer där.

De utländska spelare, som är jämnåriga med de i Europagenerationen, kommer alltså från Finland. Alla har kommit hit direkt från Finland. Kartan överst på nästa sida visar hur många som spelat i Sverige under olika säsonger. Det är intressant att notera, att de alla kommer från klubbar i finlands-svenska trakter (Åland, Åbo, Österbotten) och att alla har svenska namn, något som torde underlätta deras aklimatisering i Sverige. Den restriktion som språkskillnader skulle kunna utgöra berör troligtvis inte dem. De svenska klubbar som värvat dem är Djurgården, Älvsjö och Umeå IK, som skulle kunna se svenskbygderna i Finland som ett nära och lättillgängligt rekryteringsområde. Eftersom gränsen mellan Finland och Sverige varit öppen under hela efterkrigstiden har ju inte Sveriges EU-medlemskap i sak påverkat möjligheterna för spelarutbyte mellan Sverige och Finland. Däremot kan måhända det ökade samarbete över gränserna, som många EU-program syftar till, också ha "spilt över" på damfotbollen. Detta antagande stöds också av det faktum att spelarutbytet mellan de europeiska länderna spelar en klart större roll i Europagenerationen (både för svenska och utländska spelare) jämfört med landslagsgenerationen.

Sammanfattning

För att sammanfatta de migrationsmönster jag ser inom damfotbollen: det går att urskilja två olika generationer som skiljer sig åt beträffande hur de migrerar. För den äldre generationen, där de svenska spelarna påfallande ofta spelade i landslaget, rörde sig karriärerna ofta över jordklotet, framför allt mellan Sverige, USA och Japan (och i någon mån nordvästra Europa). De utländska jämnåriga spelare, som kommit till Sverige 1994 eller senare, har migrerat på ett likartat sätt. Den yngre generation, som börjat etablera sig som seniorspelare efter Sveriges EU-medlemskap, har rört sig företrädesvis inom EU-länderna, och när de svenska klubbarna rekryterat yngre spelare utomlands ifrån har de också hållit sig där. (Den tendensen är väl så tydlig i det mtrl av spelare som jag lämnat utanför denna analys, dvs. den migration som inbegriper klubbar under division 1-nivå, som jag tidigare nämnt.) Detta talar för att globaliseringen åtminstone i någon mån avtagit, eller övergått i något som skulle kunna kallas för "europeisering", mellan dessa båda generationer. När det gäller de svenska spelare som migrerat utomlands förefaller det inte som om migrationen inneburit några restriktioner för deras fortsatta fotbollskarriärer. Å andra sidan verkar inte utlandsvistelsen ha gynnat deras fortsatta spelarkarriärer nämnvärt jämfört med om de stannat i Sverige. För åtminstone en del

av de utländska spelare som kommit till Sverige kan flytten hit ha underlättat en fortsatt fotbolls-karriär. Samtidigt förefaller den svenska damfotbollen ha integrerat dessa spelare utan större svårigheter. Att antalet utländska spelare ökat inom den svenska elitdamfotbollen de senaste åren är också ett tecken på svensk damfotbolls potential att delta i globalisering (och en utveckling som fortsatt även efter 2001). Möjligen kan Sverige inom damfotbollen vara på väg att få samma dragningskraft på utländska spelare som vad de engelska, tyska och italienska ligorna har inom herrfotbollen.

I det här sammanhanget bör också påpekas att de spelare som ingår i den här studien inte representerar vare sig svensk damfotboll eller ens svensk elitdamfotboll i sin helhet. De utgör ju inget representativt urval för samtliga damfotbollsspelare i Sverige utan ingår därför att de spelat i fler länder än i Sverige på elitnivå. Det går inte heller att dra slutsatsen att svensk damfotboll överlag är bra på att integrera spelare med en icke-svensk bakgrund, t.ex. invandrarflickor uppvuxna i Sverige. Således är detta ett tämligen begränsat material att dra långtgående slutsatser från, men de tendenser jag angivit här kan i vart fall fungera som utgångspunkt för vidare prövning. De kan också vara intressanta att jämföra med migrationen bland herrfotbollsspelarna, som jag nu övergår till.

Globalisering inom herrfotbollen

Som jag redan nämnt är den totala migrationen inom herrfotbollen påtagligt större än inom damfotbollen (åtminstone på elitnivå). En annan påtaglig skillnad är att de europeiska ligorna spelar huvudrollen. Av de knappt 400 svenska spelare som ingår i studien har inte ens var tionde spelat utanför Europa, och av de drygt 130 utländska spelarna kommer mindre än en femtedel från utom-europeiska länder. Därutöver har en handfull europeiska spelare spelat i Japan, USA eller Sydkorea. Inom herrfotbollen sker alltså den allra största delen av migrationen mellan europeiska ligor, något som avspeglar fotbollens eurocentriska utveckling (Lanfranchi & Taylor, 2001) och sannolikt också ekonomiska förhållanden. För det sistnämnda talar att mer än hälften av de utomnordiska övergångarna skett till ekonomiskt starka ligor i Västeuropa i t.ex. England, Tyskland, Holland, Italien, Spanien, Belgien och Frankrike.

Vad får herrfotbollsspelare att byta klubb?

Innan jag går in på hur migrationsmönstren ser ut bland herrfotbollsspelare av olika nationalitet och generationstillhörighet, kan det vara intressant att studera några faktorer som kan göra det troligt att en spelare kommer att byta klubb. I det befintliga materialet för herrfotbollsspelare har jag samlat in uppgifter om spelarnas födelseår samt, för varje spelad säsong, hur många matcher de spelat för klubben under säsongen, hur många mål de gjort samt uppgifter om vilken liga och division klubben spelat i under säsongen. Dessutom har jag för de klubbar som spelat i den högsta nationella divisionen noterat vilken placering klubben nått. Därefter har jag jämfört dessa uppgifter för de säsonger då spelarna stannat kvar i sin klubb med de säsonger då klubbyten, där minst en icke-svensk klubb varit inblandad, skett.

Sannolikheten för ett klubbyte ökar, ju yngre spelaren är med avseende på födelseår. Här bör man alltså se en generationseffekt där spelare oftare bytt klubb ju senare generation de tillhör. Ju äldre en spelare är, desto troligare är det alltså att han stannat kvar i sin tidigare klubb ($r=0,07^{***}$, $N=5426$; $b=0,005$). Sannolikheten för ett klubbyte har också ökat också säsong för säsong, vilket indikerar att migrationen tilltar ($r=0,18^{***}$, $N=5426$; $b=0,017$). Ju färre matcher en spelare spelat för klubben ifråga under den senaste säsongen där, desto troligare är det också att han kommit att lämna klubben ($r=-0,20^{***}$, $N=4424$; $b=-0,008$). Sannolikheten för klubbyte minskar något ju fler mål spelaren gjort ($r=-0,03^*$, $N=4424$; $b=-0,001$). Det är också troligare att en spelare lämnat sin klubb om han spelat i Finland, Danmark, Norge, England, Skottland, Tyskland, Holland, Spanien, Portugal, Italien, Schweiz, Österrike, Grekland, Jugoslavien eller USA än om han spelat för en svensk, isländsk eller sovjetisk klubb ($\chi^2=0,06^{***}$, $N=5426$). Ju lägre division spelaren spelat i, desto troligare är det också att han kommit att lämna klubben ($\chi^2=0,01^*$, $N=5404$). När det gäller de spelare som lämnade en klubb som spelade i den högsta divisionen, så ökar sannolikheten för att spelaren skulle lämna klubben alltmer ju senare generation de tillhörde, t.o.m. i större utsträckning i denna grupp än i hela materialet ($r=0,07^{***}$, $N=2795$; $b=0,014$). Sannolikheten för ett klubbyte ökade också ännu mer säsong för säsong i den här gruppen ($r=0,22$, $N=2795$; $b=0,025$). Ju lägre placering klubben nådde, desto troligare är det också att spelaren fick lämna klubben ($r=0,13^{***}$, $N=2795$; $b=0,012$). Däremot minskar sannolikheten för ett klubbyte beroende på hur många matcher spelaren spelat inte lika

mycket i den här gruppen som i hela materialet ($r=-0,21$, $N=2715$; $b=-0,005$). Även i den här gruppen minskar sannolikheten för att lämna klubben ju fler mål spelaren gjorde ($r=-0,05^*$, $N=2716$; $b=-0,001$). Även här är det troligare att en spelare lämnat sin klubb om han spelat i Finland, Skottland, Portugal, Italien, Grekland eller Jugoslavien ($\chi^2=0,06^{***}$, $N=2795$). Om man relaterar detta till generationer är det troligast att spelare i den yngsta generationen (se vidare nedan) lämnat sin klubb om de spelat i Finland ($\chi^2=0,19^{***}$, $N=388$). Spelarna i mellangenerationen har däremot vanligtvis flyttat om de spelat i Finland, Belgien, Portugal, Italien eller Jugoslavien ($\chi^2=0,08^{***}$, $N=1822$).

Hur går det då för spelaren efter klubbytet? Sannolikheten för ett klubbyte ökar alltså, som redan nämnts, säsong för säsong ($r=0,16^{***}$, $N=5426$; $b=0,015$). Det är inte heller troligt att spelaren fått spela särskilt många matcher – sannolikheten för att en som bytt klubb fått spela många matcher avtar ($r=-0,20$, $N=4552$; $b=-0,005$). Spelarna har ofta flyttat till Finland, Danmark, Norge, England, Skottland, Tyskland, Holland, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Schweiz, Österrike, Grekland, USA eller Japan ($\chi^2=0,08^{***}$, $N=5426$). När det gäller spelare som flyttat till en klubb i en toppdivision är det troligast att de hamnat i en klubb som inte nått någon bra placering under spelarens första år ($r=0,11^{***}$, $N=2950$; $b=0,020$). Vidare är det inte troligt att de fått spela särskilt många matcher ($r=-0,18$, $N=2837$; $b=-0,003$). Det är relativt vanligt att klubbytaren hamnat i Finland, Danmark, Norge, England, Skottland, Tyskland, Holland, Spanien, Portugal, Italien, Österrike eller Grekland ($\chi^2=0,06^{***}$, $N=2950$). I den äldsta generationen har spelarna relativt ofta flyttat till Portugal eller Italien ($\chi^2=0,10^*$, $N=596$), i mellangenerationen till Finland, Danmark, Norge, England, Tyskland, Belgien, Spanien, Portugal, Italien eller Jugoslavien ($\chi^2=0,08^{***}$, $N=1904$), och i den yngsta generationen till Finland, Danmark, Norge eller Italien ($\chi^2=0,24^{***}$, $N=450$).

Svenska herrfotbollsspelare

Baserat på min tidigare historieskrivning vill jag skilja mellan tre generationer i det här materialet, som består av 393 spelare födda mellan 1956 och 1986 och som spelade utomlands under 1990 eller spelat utomlands senare, till och med säsongen 2001. Den äldsta generationen vill jag koppla till den svenska klubb fotbollens framgångar under 1980-talet, då dessa spelare flyttade utomlands. De främsta representanterna för nästa generation slog igenom i VM 1994, då det svenska landslaget vann bronsmedalj. Den yngsta generationens utlandskarriärer förknippar jag med Sveriges EU-medlemskap, liksom för motsvarande generation på damsidan. Precis som för damfotbollsspelarna har jag gjort en klusteranalys av de svenska herrspelarna, som i huvudsak bekräftar denna generationsindelning.² Jag kallar dessa tre generationer för klubbgenerationen, VM-generationen resp. Europagenerationen. Tabellen överst på nästa sida redovisar deras viktigaste särskiljande data.

Malmö FF och IFK Göteborg var de två klubbar som nådde de största internationella framgångarna under 1980-talet. De var också de två största klubbarna som exporterade herrspelare under denna period. Dessa båda klubbar var på i 21 av de 32 spelarövergångar, som skedde under 1980-talet, från allsvenskan till utländska klubbar. Under perioden 1982-88 blev IFK Göteborg svenska mästare fyra gånger och Malmö FF två, varigenom de kom att representera Sverige i Europacupen. De gånger under denna period, då något av dem inte deltog i Europacupen, lyckades de istället kvalificera sig till UEFA-cupen, som IFK Göteborg också vann 1982 och 1987. Dessa framgångar medförde att båda klubbarna praktiskt taget varje säsong fick förfrågningar, som senare ledde till spelarförsäljningar, från utländska klubbar. Ofta kom förfrågningarna från schweiziska klubbar (då särskilt till Malmö FF), men även från holländska klubbar (då till IFK Göteborg) och Portugal. Uppenbarligen lyckades vissa spelare i Malmö FF och IFK Göteborg göra sig så pass bemärkta utomlands genom deltagande i internationella turneringar att detta blev biljetten till en utlandskarriär. Sedan tycks något intresse ha spillt över på andra allsvenska klubbar, inte minst de som också lyckats kvalificera sig för internationella turneringar. Framför allt är det klubbar inom EU-länderna som visat intresse för spelarna i den här generationen, där mer än 15 spelare spelade på kontinenten varje säsong mellan säsongerna 1987/88 och 1991/92. Som regel spelade de också i den högsta divisionen i resp. seriesystem. Norska klubbar, även i lägre divisioner, rekryterade också i viss utsträckning spelare från denna generation, framför allt under perioden 1988-95, medan resten av världen på det hela taget befann sig i den rekryteringsmässiga periferin för denna spelargeneration. Figurations-sociologiskt sett talar detta för att internationella turneringar för klubbar – i Europa alltså Europacupen, UEFA-cupen och (fram till 1999) Cupvinnarcupen – är en möjlig karriärväg till utlandet, som ett alternativ till landslaget. Visserligen deltog de flesta av de aktuella spelarna i den här generationen³

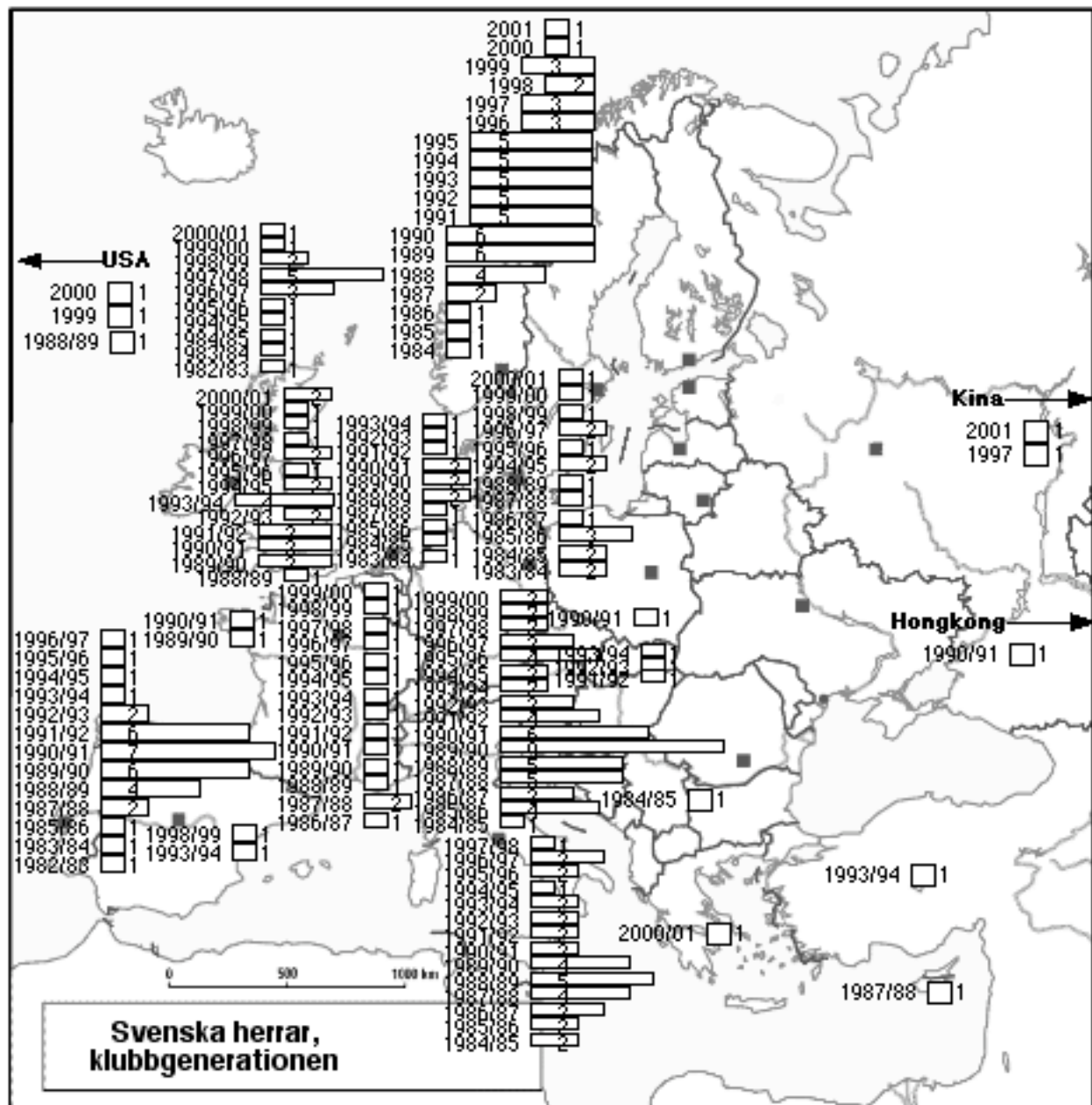
	Klubbgenerationen	VM-generationen	Europagenerationen
Födda år	1956–1971 ($\bar{x}$ 1963; Md 1963, Q ₁ 1960, Q ₃ 1966)	1959–1974 ($\bar{x}$ 1969; Md 1973, Q ₁ 1968, Q ₃ 1972)	1975–1986 ($\bar{x}$ 1978; Md 1978, Q ₁ 1977, Q ₃ 1980)
Debuterar utomlands säsongen	1982/83–1990/91 ($\bar{x}$ 1986/87; Md 1987/88, Q ₁ 1985, Q ₃ 1988/89)	1989– ($\bar{x}$ 1996/97; Md 1997/98, Q ₁ 1995/96, Q ₃ 1998/99)	1993– ($\bar{x}$ 1999 ±00/2; Md 1999/00, Q ₁ 1998/99, Q ₃ 2000/01)
Ålder vid utlandsdebuten	16–31 ($\bar{x}$ 23; Md 23, Q ₁ 22, Q ₃ 26)	18–39 ($\bar{x}$ 26; Md 27, Q ₁ 25, Q ₃ 29)	15–26 ($\bar{x}$ 20; Md 21, Q ₁ 18, Q ₃ 23)
Mest frekventerade länder	Schweiz (15 spelare), Italien och Portugal (10 spelare vardera)	Norge (7 spelare), England (29 spelare), Danmark (22 spelare)	Norge (36 spelare), England (22 spelare), Danmark (16 spelare)
Förekommande länder	Norge, England, Skottland, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Schweiz, Österrike, Grekland, Cypern, Jugoslavien, Tjeckien, Turkiet, USA, Hongkong, Kina	Danmark, Norge, Island, Finland, England, Skottland, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Schweiz, Österrike, Grekland, Cypern, Kroatien, Polen, Tjeckien, Bulgarien, Turkiet, Israel, Qatar, USA, Kanada, Singapore, Malaysia, Japan, Hongkong, Kina	Danmark, Färöarna, Norge, Island, Finland, England, Skottland, Wales, Irland, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Österrike, Grekland, Cypern, Malta, Bosnien, Makedonien, Egypten, Brasilien, USA, Singapore, Thailand
Antal spelare	39	212	142
Antal landslagsspelare	28 (därav tre som enbart spelat i ungdomslandslag)	84 (därav 20 som enbart spelat i ungdomslandslag)	74 (därav 53 som enbart spelat i ungdomslandslag)

också i landslagsspel, men landslagets resultat under den här perioden kan dock inte jämföras med framgångarna för Malmö FF och – särskilt – IFK Göteborg.

Den påföljande generationen, som också är den särklassigt största, är något yngre än den förra och har sökt sig utomlands sedan 1990-talets början. Delvis på grund av sin storlek är detta en något heterogen generation, men de flesta var i 1990-talets början på väg in i seniorkarriären. Några fick sitt internationella genombrott vid fotbolls-VM 1994, men för de allra flesta började utlandskarriären först därefter. Av de knappt 250 övergångar från svenska till utländska klubbar som förekommit inom denna generation har mindre än en femtedel skett före 1995. De flesta herrspelare som sökt sig utomlands har också kommit en bit på vägen i sin seniorkarriär – de är mellan 25 och 30 år gamla. Många av dem (knappt 40%) har dessutom landslagsrutin (inbegripet pojk-, junior- och ungdomslandslag). Även i denna generation har EU-länderna sammantaget varit mest aktiva när det gäller att rekrytera spelare, särskilt under perioden efter 1996/97 då mer än 40 spelare i denna generation spelat i någon av EU-ländernas ligor. De nordiska länderna har dock efterhand hävdat sig alltmer, särskilt sedan 1997 då antalet spelare i de nordiska ligorna för första gången översteg 20. Resten av världen ligger alltså i bakvattnet, även om t.ex. klubbar i USA och Kina också rekryterat inom denna generation. Inom EU-länderna är det framför allt engelska klubbar som rekryterat inom denna generation, inte bara inom Premier League utan också i divisionen, men även tyska, italienska, skotska, spanska och portugisiska klubbar, företrädesvis i högsta divisionen, har varit mycket intresserade av

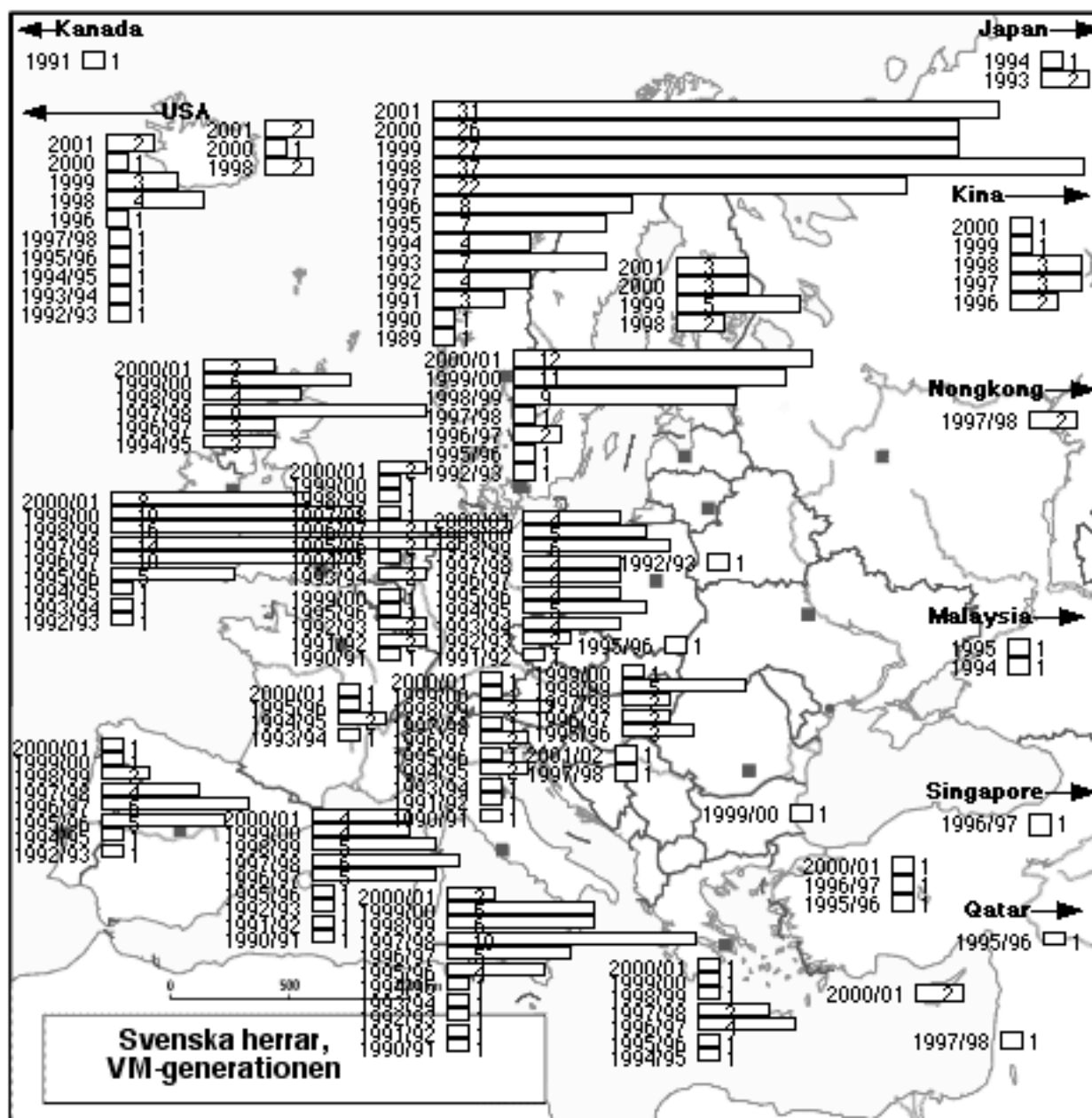
att rekrytera inom den här generationen. Även om lejonparten av de här klubbarnas rekrytering sker direkt från svenska klubbar, är det också ganska vanligt att de rekryterar från andra klubbar på kontinenten. Knappt 30% av spelarövergångarna i den här generationen involverar inte någon svensk klubb, så de svenska herrspelare som en gång etablerat sig på kontinenten håller sig alltså gärna kvar där. De norska klubbarna, även på lägre nivåer, har varit mest engagerade i spelarrekrytering från den här generationen. Med tiden har dock även klubbar, vanligtvis i de högre divisionerna, från de övriga nordiska länderna börjat rekrytera spelare här. Utanför Europa är det alltså i stort sett enbart USA och Kina som tilldragit sig något märkbart intresse bland spelare från den här generationen. I USA har ett par spelare lockats av möjligheten att spela fotboll för collegelag, och sedan Major League Soccer kom igång i mitten av 1990-talet har några spelare, vanligtvis mot slutet av sina karriärer, spelat där. A-ligan i United Soccer Leagues har också under denna period rekryterat ett par svenska spelare. I Kina rekryterade framför allt den mångfaldiga kinesiska mästarklubben Dalian Wanda under senare halvan av 1990-talet ett antal etablerade allsvenska spelare. Därutöver har enstaka svenska spelare spelat utanför Europa i länder med relativt nystartade ligor. Ur ett figurations-sociologiskt perspektiv tolkar jag detta som att det svenska herrlandslagets framgångar i fotbolls-VM 1994 väckte först och främst de europeiska klubbarnas intresse för de spelare som utvecklades inom svensk fotboll, så att ett ständigt ökande antal spelare i denna generation värvades till utlandet. Sveriges EU-medlemskap 1995 kan också tänkas ha medverkat till denna utflyttning, även om dess effekter blivit ännu mer påtagliga för den följande generationen. När det gäller intresset utanför Europa för svenska spelare är det också påtagligt att de svenska framgångarna under VM i USA satte spår i form av spelarvärvningar till amerikanska klubbar i nystartade ligor. Det är också möjligt att andra utomeuropeiska länder med nystartade ligor kan ha tagit intryck av detta. Sammanfattningsvis finner jag att framgångarna i fotbolls-VM för herrar 1994 har, eventuellt i kombination med Sveriges EU-medlemskap 1995, haft en stor betydelse för möjligheterna för spelare i den här generationen att göra utlandskarriär.

För den yngsta generationen synes Sveriges EU-medlemskap ha underlättat påtagligt när det gäller möjligheterna till en karriär utomlands, eftersom praktiskt taget alla spelarövergångar i denna generation skett efter 1994. De här spelarna är också de klart yngsta som begett sig utomlands – en femtedel av dessa ungdomar har t.o.m. flyttat som tonåringar för att spela som ungdomsproffs i något av de stora europeiska fotbollsländerna (vanligtvis England). Det är dock nästan lika vanligt att tonåringar i den här generationen spelar reguljärt för europeiska klubblag. De flesta väntar dock tills 20-årsåldern innan de flyttar ut, men nästan 75% har debuterat utomlands innan de fyllt 23 år. De flesta av spelarna har också landslagserfarenhet, inte minst bland ungdomsproffsen. Även i denna generation är det EU-ländernas ligor som varit den vanligaste destinationen – antalet spelare i denna generation som spelat där har ökat konstant och översteg 50 för första gången säsongen 2000/01. I Norden har också antalet spelare i denna generation ökat till bortåt 40 under säsongen 2000/01 – 2001. Bland EU-länderna är det inte minst engelska klubbar som värvat, både som ungdomsproffs och till seniorlag. Inte minst värvar engelska klubbar under Premier League-nivå från svenska klubbar, men även spanska, tyska, portugisiska, italienska, holländska, grekiska och skotska klubbar, även under toppnivå, värvar i den här generationen, även från svenska klubbar i lägre divisioner. Det förekommer också att utländska klubbar värvar från varandra, om än inte i samma omfattning som i VM-generationen. Dessutom återvänder många av de här spelarna till Sverige efter en tid i utlandet. Inom Norden värvar först och främst norska, men även danska, klubbar spelare i den här generationen i stor omfattning. Även här är det relativt vanligt med värvningar mellan klubbar på lägre nivå. Även om det även i denna generation förekommer att spelare beger sig till andra delar av världen, t.ex. till USA för att spela college-fotboll, är detta ovanligt, särskilt jämfört med VM-generationen. Eftersom det är så påtagligt att det är till ligor i EU-länder som spelare i den här generationen beger sig, ger detta stöd för den figurationssociologiska tolkningen att Sveriges EU-medlemskap öppnat dörrarna till dessa ligor för den här generationen, särskilt med tanke på att även klubbar i lägre divisioner i vissa länder deltar i dessa värvningar.

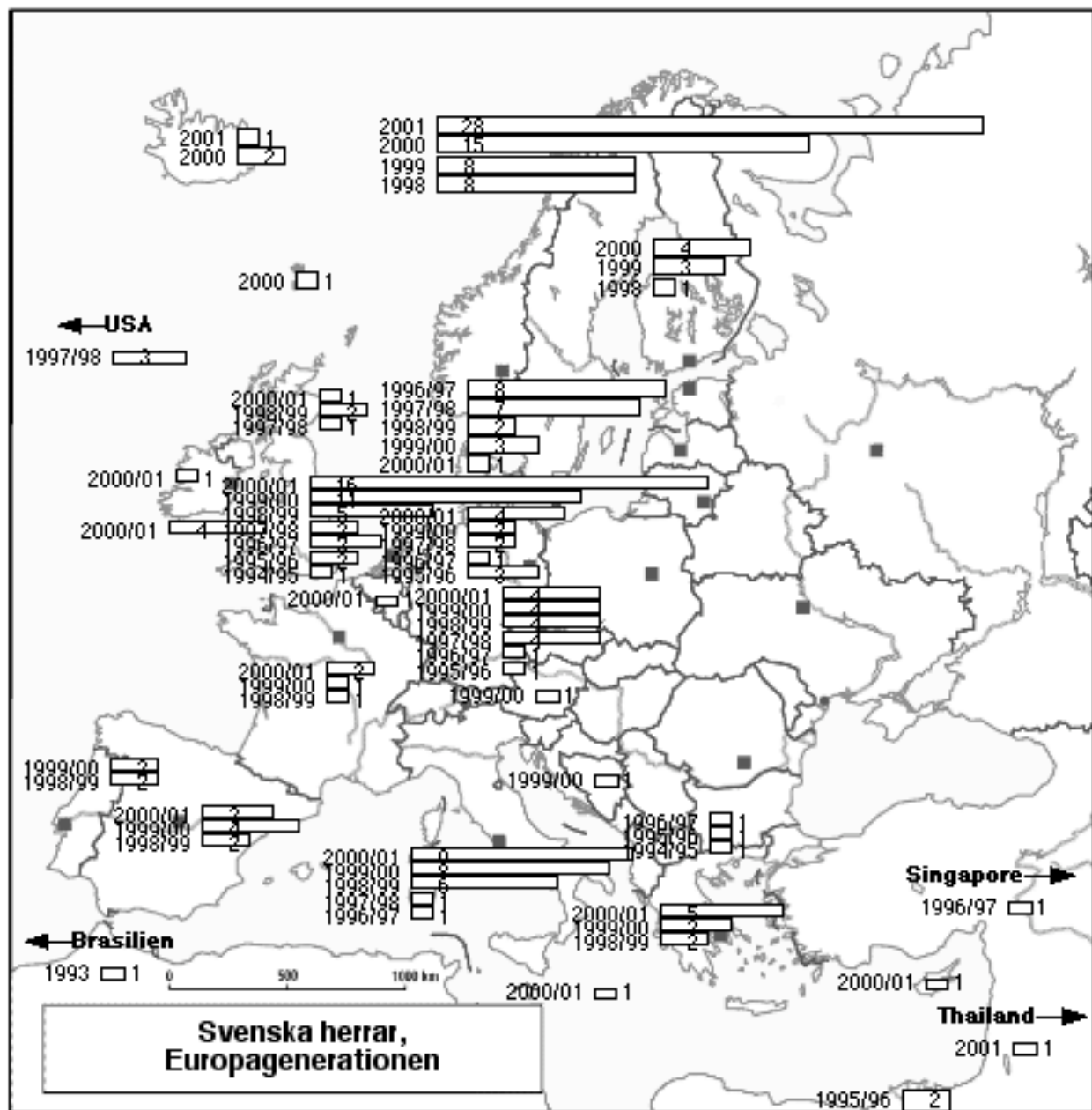
I ett tidsgeografiskt perspektiv är det vanligt med långa utlandskarriärer bland herrspelarna, särskilt i de båda äldsta generationerna. I klubbgenerationen har spelarna vanligtvis tillbringat den största delen av seniorkarriären utomlands, vanligtvis utan avbrott; i genomsnitt har de spelat utomlands 7-8 år. Detta visar sig i att antalet spelare, som spelat i Sverige, i denna generation sjönk oavbrutet under andra halvan av 1990-talet och att de flesta av dem spelat utomlands sedan 1989. De har inte heller bytt klubb särskilt ofta; om man ser till klubbyten där någon utländsk klubb är involverad så byter varje spelare i denna generation klubb i genomsnitt 4-5 gånger under hela seniorkarriären. När spelarna väl kommit utomlands förefaller det som om deras karriärer i de flesta fall förlöpt bra – många av dem har blivit nationella mästare i någon av sina klubbar och de allra flesta har spelat för klubbar som placerat sig högt i sina ligor. Således verkar de sällan ha stött på några nämnvärda restriktioner i sina karriärer; den avgörande restriktionen verkar ha varit frågan om spelaren kommit iväg utomlands eller ej. Kartan upptill på den här sidan visar att spelarna har varit ganska utspridda över Europa (och resten av världen) under sina utlandskarriärer.

I VM-generationen är det också ganska vanligt med långa utlandskarriärer, om än inte i samma utsträckning som i klubbgenerationen. Här finns dock också många exempel på spelare som, särskilt efter 1990-talets mitt, kommit utomlands och spelat en eller ett par säsonger för att sedan återvända

till Sverige. Därför är den genomsnittliga spelarkarriären utomlands kortare än 3 år, samtidigt som det varit relativt ovanligt med klubbyten, där en utländsk klubb varit part, mer än två gånger under en spelares karriär. Detta visar sig också i att det alltid är fler spelare som spelar i Sverige än utomlands alltsedan början av 1990-talet. Inte heller har det varit lika vanligt med påtagliga framgångar utomlands i den här generationen som i klubbgenerationen – trots att den här generationen är mer än fem gånger så stor är det bara något fler som nått bra resultat i sina utländska klubbar (räknat i klubbplaceringar). Även om den här generationen, som sagt var, är ganska heterogen, så verkar utlandskarriären för många utgöra en begränsad del av spelarkarriären. De som lyckas bra i sina utländska klubbar stannar ofta länge utomlands, precis som spelarna i klubbgenerationen, men annars är utlandssejouren ett begränsat inslag i karriären, något som inte ens märkbart behöver gynna karriären om spelaren återvänder till Sverige. Många spelare i VM-generationen har förmodligen stött på olika restriktioner – de har hamnat på bänken eller spelat för klubbar som inte nått förväntade resultat, där utlandsvärningar kan ha varit ett led i att motsvara förväntningarna – där den mest positiva lösningen för spelaren till slut varit att återvända till Sverige. De svenska spelarnas utlandskarriärer är tämligen spridda, såväl över Europa som i resten av världen, men det mest påtagliga utbytet i denna generation har svensk fotboll haft med norska klubbar, där mer än 20 spelare spelat varje säsong sedan 1997. Kartan överst på den här sidan åskådliggör utlandskarriärerna för spelarna i denna generation.

I den yngsta generationen, Europagenerationen, står spelarna mitt uppe i sina karriärer, som därför inte går att sammanfatta på samma sätt som de båda tidigare. Påtagligt är dock att det blivit vanligare att bege sig utomlands redan vid ganska tidig ålder, t.ex. som ungdomsproffs. Det är dock snarare undantag än regel att karriären fortsätter utomlands direkt efter perioden som ungdomsproffs. Det är också relativt ovanligt med spelare som stannat utomlands i mer än två år – den genomsnittliga spelarkarriären utomlands är (eller var i vart fall vid utgången av 2001) kortare än två år, samtidigt som få spelare bytt klubb mer än två gånger de gånger som en utländsk klubb varit inblandad. Inte heller är det vanligt att dessa spelare nått stora framgångar, blivit ligamästare e.d., i sina klubbar (även om det har hänt). Det är också ganska vanligt att spelarna i den här generationen spelat på lägre nivå i seriesystemen utomlands än vad spelarna i de båda tidigare generationerna gjort. Kanske kan man här tala om att utlandskarriären trivialiserats, såtillvida att den inte självklart leder vidare i den fortsatta spelarkarriären. Antagligen är det dock för tidigt att dra sådana slutsatser med tanke på att den här generationen fortfarande har en stor del av spelarkarriären framför sig. Framför allt återstår det att se om en avbruten utlandskarriär på sikt innebär en restriktion för den fortsatta spelarkarriären. När det gäller de spelare som begett sig utomlands som ungdomsproffs, har de av allt att döma ofta mött hård konkurrens när det gällt att etablera sig som spelare utomlands efter tiden som ungdomsproffs. I den situationen har många valt att återvända till Sverige. De spelare som inlett sina utlandskarriärer senare,

i 20-årsåldern och uppåt, förefaller dock ha lättare att etablera sig som spelare utomlands. Som tidigare nämnts är det mycket ovanligt att spelare från den här generationen spelat utanför Europa, men spridningen över i vart fall norra och västra Europa är påtaglig, med en viss tonvikt för klubbar i Norge och England. Det kan vara värt att notera att många av de spelare som spelat i Grekland, andra Balkanländer, Spanien eller Portugal av namnen att döma har sina rötter där. Kartan nederst på förra sidan demonstrerar utlandskarriärerna för spelarna i denna generation.

Integration på klubbnivå

På klubbnivå utgörs naturligtvis de största exportörerna av svenska spelare av allsvenska klubbar. De som under perioden 1990-2001 varit mest aktiva på det här området har varit (i fallande ordning) Malmö FF, IFK Göteborg, AIK, IFK Norrköping, Helsingborgs IF, Östers IF, Örgryte IS, Degerfors IF, IF Elfsborg och Halmstads BK. Bland de klubbar som spelat i Superettan som högst märks IF Brommapojkarna och Vasalunds IF och bland division 2-klubbarna Högaborgs BK, men det förekommer även spelarexport bland klubbar på ännu lägre nivå, såsom Carlstad United BK och Karlslunds IF. När det gäller mönstret för import av utländska spelare skiljer det sig en del från exporten. Med tanke på att jag begränsat mig till spelare som någon gång spelat för en allsvensk klubb överväger naturligtvis dessa, men den mest aktiva klubben här är Trelleborgs FF, följt av Örebro SK, Helsingborgs IF, Malmö FF och IFK Norrköping. Även Degerfors IF, Hammarby IF, Östers IF, Örgryte IS, AIK, IF Elfsborg och Ljungskile SK/Panos Ljungskile SK har importerat en del spelare. Det har också förekommit att klubbar i lägre divisioner, t.ex. Vasalunds IF, har importerat spelare som så småningom nått allsvenskan.

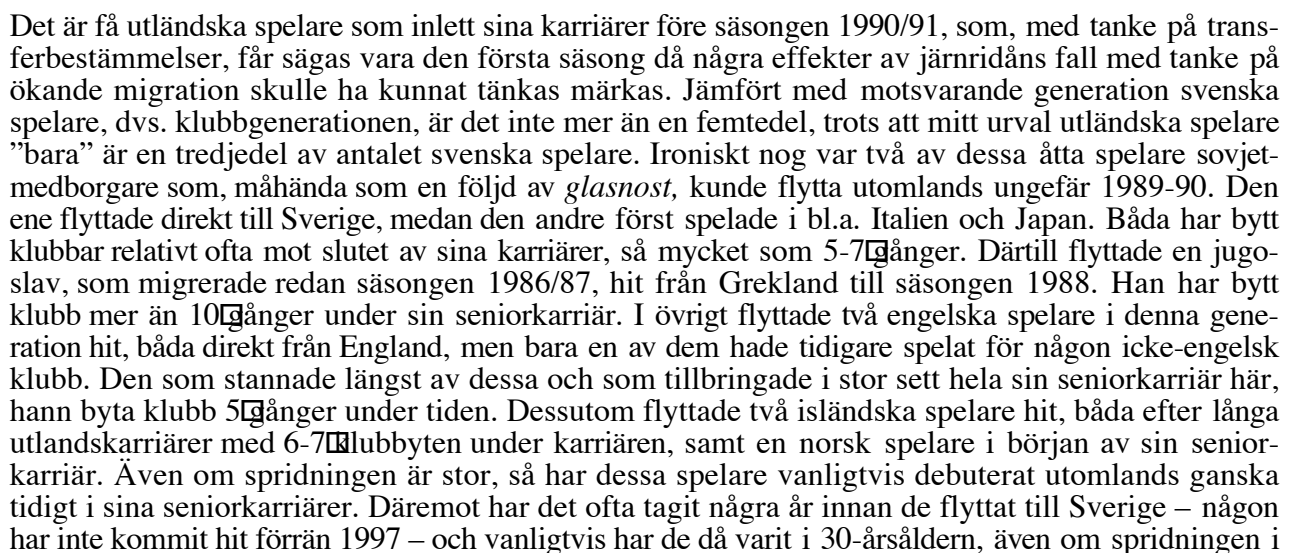
När det gäller spelarutbyte har Malmö FF företrädesvis exporterat till klubbar i den högsta divisionen i Tyskland, Italien, England, Norge, Grekland och Finland och importerat från Danmark, Schweiz och Island. IFK Göteborg har exporterat spelare till italienska, danska, engelska, schweiziska och belgiska klubbar, men har bara importerat enstaka spelare från bl.a. Norge, Finland, England och Tyskland. I AIK har exporten gått till Norge, Portugal, Spanien och England och importen hämtats bl.a. från Finland. IFK Norrköping har sålt spelare främst till norska och tyska klubbar samt engelska klubbar under Premier League-nivå, samtidigt som klubben också importerat från England och Norge. Helsingborgs IF har exporterat spelare till toppklubbar i England, Tyskland, Italien, Holland och Danmark, men importerat från Norge, Brasilien och Island. För Östers IF har Norge utgjort huvudmarknaden för spelarexporten, men även portugisiska klubbar och engelska klubbar under Premier League-nivå har köpt spelare härifrån, medan spelare vanligtvis hämtats från nordiska (oftast isländska) klubbar. Örgryte IS har sålt spelare till i första hand Norge och i viss utsträckning Danmark och Holland, samtidigt som klubben oftast importerat spelare från andra nordiska (särskilt isländska och norska) klubbar. Även Degerfors IF har framför allt sålt spelare till Norge, men även i viss omfattning till Portugal och Italien, och nästan uteslutande importerat från Jugoslavien. För IF Elfsborg har Norge också varit den huvudsakliga exportmarknaden, medan spelare importerats bl.a. från Island. Halmstads BK har oftast exporterat spelare till England men knappast importerat några spelare alls. Trelleborgs FF har importerat spelare från ett flertal länder, bl.a. Jugoslavien, Norge, Island och England, och i någon mån exporterat svenska spelare till bl.a. Tyskland. Örebro SK har oftast hämtat spelare från Island, men även från bl.a. USA och Finland, och exporterat spelare till bl.a. Skottland. Hammarby IF har också en blandad import från bl.a. Jugoslavien men även Island och andra nordiska länder, som klubben också exporterar spelare till, då främst Norge och Danmark. Slutligen importerar Ljungskile SK/Panos Ljungskile SK företrädesvis från bl.a. finska och danska klubbar, men exporterar till norska och isländska klubbar. Sammantaget bildar detta ett blandat mönster, där vissa klubbar importerar från ett håll men exporterar åt ett annat, även om det också finns exempel på ett mer symmetriskt mönster som vanligtvis involverar klubbar inom Norden.

Utländska herrfotbollsspelare

De utländska spelare som kommit till Sverige och förr eller senare hamnat i allsvenskan representerar många olika nationaliteter. Bortsett från de nordiska länderna och Jugoslavien rör det sig om ett fåtal spelare från varje nation. Eftersom förutsättningarna för migration i allmänhet, och därmed även spelarrörlighet, förändrats efterhand under deras spelarkarriärer, är det rimligt att anta att det går att indela dessa spelare i olika generationer. Precis som jag visat för de yngre svenska spelarna bör Sveriges EU-medlemskap ha inneburit en förändring, varför det bör gå att identifiera en generation

som med avseende på födelseår och utlandsdebut motsvarar Europagenerationen bland de yngre. Bland de äldre spelarna är det rimligt att anta att en av följderna av järnridåns fall blivit en väsentligt förbättrad möjlighet för spelare från östra Europa att inleda utlandskarriärer. Med detta i åtanke delar jag in de utländska spelarna i en generation vars utlandskarriärer inletts innan järnridåns fall, en annan vars karriärer inletts därefter och en tredje där spelarna blivit seniorspelare efter tidpunkten för Sveriges EU-medlemskap. Eftersom dessa generationer tämligen exakt motsvarar den generationsindelning jag tidigare gjort för de svenska spelarna, låter jag dessa generationer, om än något oegentligt, få samma namn som de ”svenska” generationerna. Tabellen på nästa sida redovisar deras viktigaste särskiljande data.

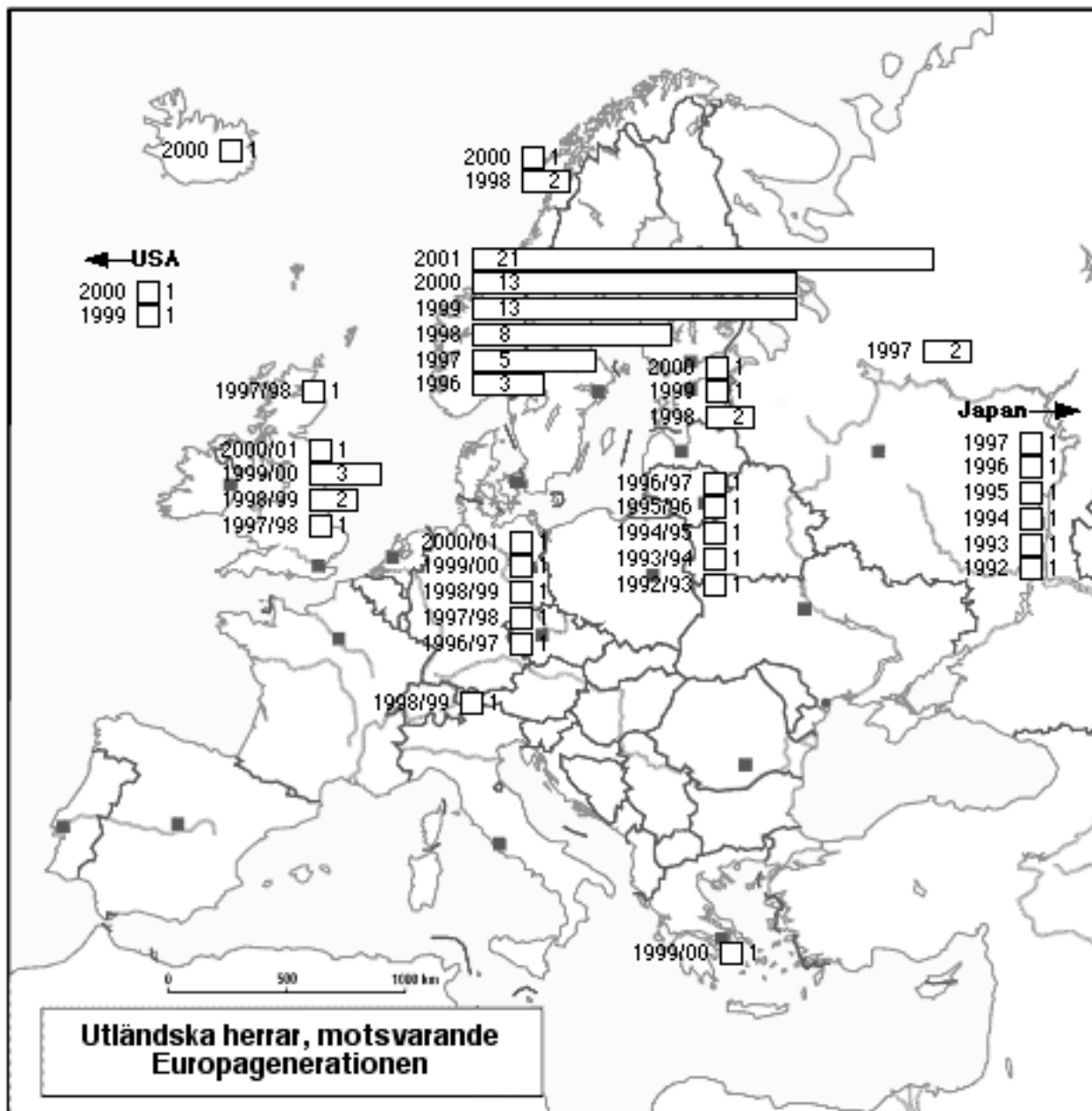
	Klubbgenerationen	VM-generationen	Europagenerationen
Hemländer	Island, England, Sovjetunionen (2 spelare vardera), Norge, Jugoslavien (1 spelare vardera)	Jugoslavien (1 spelare), Island (1 spelare), Norge, Finland (1 spelare vardera), Danmark (5 spelare), England, Slovenien, Makedonien, Sierra Leone, Ghana (3 spelare vardera), Belgien, Polen, Australien (2 spelare vardera), Skottland, Kroatien, Estland, Rumänien, Egypten, Togo, Brasilien, USA, Kanada (1 spelare vardera)	Island, Finland (5 spelare vardera), Brasilien (4 spelare), Norge (3 spelare), Danmark, England (2 spelare vardera), Bosnien, Litauen, Polen, Tjeckien, Liberia, Nigeria, Kamerun, Kenya, Sydafrika, USA, Kanada (1 spelare vardera)
Födda år	1961–1970 ($\bar{x}$ 1963; Md 1963, Q_1 1961, Q_3 1964)	1960–1974 ($\bar{x}$ 1969; Md 1971, Q_1 1968, Q_3 1972)	1975–1984 ($\bar{x}$ 1977; Md 1977, Q_1 1976, Q_3 1979)
Debuterar utomlands säsongen	1978/79–1990 ($\bar{x}$ 1986; Md 1986/87, Q_1 1985/86, Q_3 1989)	1991 ($\bar{x}$ 1995/96; Md 1996, Q_1 1994, Q_3 1998)	1992–($\bar{x}$ 1998/99 ±; Md 1999, Q_1 1997, Q_3 2000)
Ålder vid utlandsdebuten	17–30 ($\bar{x}$ 22; Md 23, Q_1 20, Q_3 26)	17–33 ($\bar{x}$ 25; Md 26, Q_1 24, Q_3 27)	15–25 ($\bar{x}$ 20; Md 21, Q_1 20, Q_3 22)
Länder de spelat i (förutom Sverige)	Hemländer: Norge, Island, England, Jugoslavien, Sovjetunionen/Ryssland; andra länder: England, Skottland, Belgien, Frankrike, Portugal, Italien, Grekland, USA, Japan, Sydkorea	Hemländer: Finland, Danmark, Norge, Island, England, Skottland, Belgien, Jugoslavien, Slovenien, Kroatien, Makedonien, Estland, Polen, Rumänien, Egypten, Sierra Leone, Ghana, USA, Kanada, Australien; andra länder: Finland, Danmark, Norge, England, Skottland, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrike, Spanien, Schweiz, Österrike, Grekland, Cypern, Estland, Polen, Ungern, Turkiet, Libanon, Israel, Saudiarabien, Japan, Sydkorea	Hemländer: Finland, Danmark, Norge, Island, England, Polen, Tjeckien, Nigeria, Brasilien, USA, Kanada; andra länder: Norge, Island, England, Skottland, Tyskland, Schweiz, Grekland, Estland, Litauen, Ryssland, USA, Japan
Debuterar i Sverige säsongen	1987–1997 ($\bar{x}$ 1992; Md 1991, Q_1 1988, Q_3 1996)	1992–($\bar{x}$ 1996; Md 1997, Q_1 1995, Q_3 1998)	1996–($\bar{x}$ 1999 ±; Md 1999, Q_1 1998, Q_3 2001)
Ålder vid Sverigedebuten	19–34 ($\bar{x}$ 28; Md 30, Q_1 24, Q_3 32)	20–34 ($\bar{x}$ 26; Md 26, Q_1 25, Q_3 28)	15–25 ($\bar{x}$ 21; Md 22, Q_1 20, Q_3 23)
Antal spelare	8	91	32

Slovenien och Makedonien, lite fler). Detta uppfattar jag som att järnridåns fall haft en generell effekt på karriärerna för dessa spelare oavsett var i sina karriärer de befunnit sig. I denna generation har också spelare från de nordiska länderna, framför allt Danmark och Norge, tillhört vinnarna i denna generation – de är överrepresenterade bland de spelare som tillhör den här generationen. Även här är det vanligare att de kommit direkt till Sverige från sina hemländer än via klubbar i något annat land, låt vara att den tendensen var ännu mer uttalad bland de östeuropeiska spelarna. Dessutom brukade de oftast vid ankomsten till Sverige ha kommit en bra bit på vägen i sina seniorkarriärer, oavsett om de spelat utomlands dessförinnan eller ej. Även här är det ovanligt med fler än 2-3 klubbyten under utlandskarriären. Till den här generationen hör vidare en del spelare från nordvästra Europa som också oftast kommit direkt från sina hemländer där de kommit en bit på vägen i sina seniorkarriärer. Även dessa spelare har sällan bytt klubb mer än 2-3 gånger under utlandskarriären. En del afrikanska spelare har också hamnat i svenska klubbar – oftast, men inte alltid, direkt från sina hemländer; de som kommit från andra länder har ofta bytt klubb relativt ofta, kanske upp till 5 gånger. Dock har de vanligtvis varit yngre när de kommer till Sverige än vad de nordiska spelarna är. Slutligen kom en handfull spelare i den här generationen från Nya världen. Dessa är oftast också lite äldre, 25-30 år, och har bytt klubb relativt sällan – högst 2 gånger under utlandskarriären. I den här generationen är det således vanligt med ganska ”direkta” spelarkarriärer, där spelarna oftast kommit hit direkt från sina hemländer och inte bytt klubb särskilt många gånger under sin tid utomlands. I den mån som karriären innefattat även andra länder rör det sig oftast om medlemsländer i EU/EES, men det förekommer även att de spelat i östeuropeiska länder, Mellanöstern eller Östasien. Kartan överst på förra sidan redogör för deras utlandskarriärer, inbegripet tiden i Sverige.

För den yngsta generationen har alltså Sveriges EU-medlemskap kunnat påverka deras möjligheter att etablera sig som fotbollsspelare i Sverige. Detta har likväl inte medfört någon nämnvärd import av spelare från EU-medlemsländer utanför Norden. Medlemsländerna Danmark och Finland är dock överrepresenterade bland spelarna i denna generation (liksom även England, det enda EU-medlemsland utanför Norden varifrån spelare rekryteras till Sverige). Det råder någon övervikt för nordiska spelare som direktrekryterats till svenska klubbar, men trots detta är det ganska vanligt att de spelare som kommit hit även har spelat i andra EU/EES-medlemsländer. Med tanke på att de äldsta spelarna i den här generationen inte hunnit bli äldre än 24 år vid slutpunkten för den här studien har de förstås inte kommit lika långt i sina seniorkarriärer som de äldre generationerna. Därför är det ändå notabelt att många redan har hunnit byta klubb flera gånger under sin tid utomlands. Samma sak gäller för de östeuropeiska spelarna i denna generation: de har ofta spelat i andra EU/EES-medlemsländer och bytt klubb flera gånger. Det mest intressanta med den här generationen är dock att det blivit allt vanligare att importera dels afrikanska spelare, dels spelare från Nya världen. De sistnämnda spelarna har direktimporterats till Sverige från sina hemländer och har således bara ett klubbyte bakom sig. De afrikanska spelarna har däremot oftast kommit via andra länder, t.ex. via collegespel i USA. Den här generationen skulle kunna sammanfattas som en mycket rörlig generation, som byter klubb oftare än de båda äldre generationerna och som ofta rör sig mellan olika länder. Dessutom finns här ett påtagligt inslag av utomeuropeiska spelare, något som kan ses som ett tecken på en tilltagande globalisering, som då svensk fotboll är delaktig i. Likväl är det framför allt europeiska ligor som dessa spelare oftast spelat i. Kartan överst på nästa sida illustrerar detta.

Ur ett tidsgeografiskt perspektiv går det att tolka dessa tre generationer som representanter för en utveckling där restriktionerna för spelarmigration avtar. De få företrädarna för den äldsta generationen utländska spelare indikerar dess svårigheter att etablera sig inom svensk herrfotboll. De enda spelare som lyckades med detta var skandinaver och enstaka spelare från England och Östeuropa, som klarade av att ta sig förbi de restriktioner i form av dels fotbollens interna reglering av utländska spelare, dels den svenska statens generella migrationsreglering, som angav inom vilka ramar migration av fotbollsspelare kunde ske. Därutöver torde det världspolitiska klimat som rådde fram till järnridåns fall också ha hämmat alla former av migration på ett högst konkret påtagligt sätt. För nästa generation föll en del av dessa restriktioner bort, något som visade sig i form av en ökad migration av östeuropeiska spelare till Sverige. Samtidigt, rimligtvis beroende på förändringar av nationella regelverk i anslutning till Sveriges förhandlingar om EU-medlemskap, minskade restriktionerna för fotbollsspelare från medlemsländerna i EU, något som inte minst danska och finska fotbollsspelare kunde dra nytta av, men även norska och isländska, eftersom de omfattades av EES-avtalet. Resultatet av detta blev en högst påtagligt ökad migration av utländska fotbollsspelare till svensk elitfotboll under 1990-talet, låt vara att detta möte mellan svensk och global fotboll snarare var bi- än multilateralt. Denna migration kom även att omfatta spelare från andra kontinenter, något som blev ännu

mer påtagligt efter Sveriges EU-medlemskap. De fotbollsspelare som inlett sina karriärer sedan dess har haft tillgång till rörelsefriheten inom EU, förutsatt att de lyckats kvalificera sig för detta. Detta har visat sig i att den yngsta generationen rört sig betydligt friare mellan EU:s medlemsländer (inklusive de nya medlemsländerna) och oftare bytt klubb än vad de båda tidigare generationerna gjort. Att det samtidigt visat sig vara möjligt för icke-europeiska spelare att få kontrakt med svenska elitklubbar uppfattar jag som ett tecken på att EU inte kan (och kanske inte heller vill) resa alltför höga restriktioner mot icke-européers migration.

Sammanfattning

Inledningsvis konstaterade jag att spelare oftare byter klubb, ju yngre generation de tillhör, och att klubbytena blivit alltmer frekventa med åren. Ju färre matcher en spelare får spela och ju färre mål han gör, desto troligare att han kommer att byta klubb. Dessa tendenser är särskilt uttalade bland de som spelar i den högsta divisionen, där det också är troligt att en spelare som spelar för en klubb som lyckas dåligt under säsongen kommer att byta klubb. Emellertid är risken stor för att den nya klubben inte kommer att lyckas bättre, samtidigt som det är högst osäkert om spelaren kommer att få

spela mer i den nya klubben. Slutligen går det också att se en tendens till att spelaromsättningen är störst i vissa ligor.

För att sammanfatta migrationsmönstren inom herrfotbollen: under den period som jag studerat har herrfotbollen utvecklats i riktning mot en tilltagande globalisering, där den svenska fotbollens position kan karakteriseras som asymmetrisk: Sverige exporterar spelare till vissa länder, företrädesvis inom EU, men importerar spelare från andra länder, inte minst i Skandinavien, östra Europa, Afrika och Nya världen. Den mest symmetriska relationen förefaller fotbollen att ha med de andra nordiska länderna. De faktorer jag vill förklara detta med skiljer sig åt när det gäller den svenska herrfotbollens export och dess import. För att spelarexport ska kunna förekomma behövs någon form av "skyltfönster" som demonstrerar vad svensk fotboll förmår. Under 1980-talet var det vissa klubbar inom svensk elitfotboll, under 1990-talet det svenska landslag som bl.a. vann bronsmedalj i VM 1994. Därtill innebar Sveriges EU-medlemskap en ökad rörelsefrihet inom EU för såväl svenska som (vissa) utländska fotbollsspelare. Detta har medfört en ökande rörlighet för (framför allt) yngre fotbollsspelare, något som leder till tätare klubbyten och spelarkarriärer som sträcker sig över fler länder än tidigare. Å andra sidan är det inte säkert att tidigt spel utomlands är en tillförlitlig väg till senare fotbollsframgångar. När det gäller spelarimporten fäster jag störst avseende vid de olika regelverk som styr fotbollen, såväl de regler som fotbollen själv inrättar som de som råder generellt i det svenska samhället. Därtill kommer den globala politiska utvecklingen. Den utveckling mot gränslöshet och integration som försiggått, åtminstone inom EU, har självklart också satt spår inom fotbollen, inte minst eftersom fotbollens ekonomiska centrum ligger i EU-länderna.

Hur stämmer då detta med andra studier av migration bland herrfotbollsspelare? Pierre Lanfranchi och Matthew Taylor (2001:225-229) delar in europeiska fotbollsklubbar och spelare i en A-, en B- och en C-kategori beroende på deras grad av "elitmässighet". Spelarna och klubbarna i A-kategorin utgör en integrerad europeisk elit om ungefär 500 spelare i 20-25 klubbar, som regelbundet deltar i Champions League och andra stora internationella turneringar. B-kategorin utgörs av övriga spelare och klubbar i de högsta divisionerna i resp. land, men som saknar regelbunden internationell erfarenhet – kanske sammanlagt 3-4.000 spelare fördelade på ca 25 klubbar i varje land. Dessa spelare, menar Lanfranchi och Taylor, har genom Bosman-domen fått tillgång till en större internationell marknad än tidigare, detta på bekostnad av spelare och klubbar i C-kategorin. I den kategorin, som uppskattningsvis består av ca 10.000 spelare, ingår spelare och klubbar i de lägre divisionerna i de kontinentala ligorna, men också skandinaviska och östeuropeiska spelare och klubbar, som enligt dem befinner sig i den europeiska periferin. De svenska herrfotbollsspelare som ingår i den här studien skulle således huvudsakligen tillhöra C-kategorin. Den här slutsatsen håller jag inte riktigt med om. Man kan i och för sig tolka förhållandet att svensk fotboll har mest utbyte med andra skandinaviska fotbollsligor som ett stöd för att marknaden för många spelare inte sträcker sig utanför Skandinavien, men samtidigt återfinns uppenbarligen de flesta utflyttade svenska herrfotbollsspelare i Västeuropa. De svenska spelare som med min definition tillhör klubbgenerationen har vanligtvis långa utlandskarriärer och utgör således ett påtagligt undantag från denna beskrivning av bl.a. svenska spelare. Att svenska spelare tidigare gjort långa utlandskarriärer är i och för sig något som Lanfranchi och Taylor (2001:209-211) vitsordar. I deras studie kan jag däremot inte finna någon förklaring till inflödet av utländska spelare till svensk fotboll, förutom möjligen det förhållandet att skandinaviska spelare och klubbar på det hela taget är marginaliserade, och därför kan sägas vara hänvisade till varandra. Invandringen av utländska herrfotbollsspelare till Sverige från Östeuropa och andra kontinenter är inte någonting som Lanfranchi och Taylor förklarar. Däremot, med tanke på att det här rör sig om spelare som kommer till Sverige för att spela professionell fotboll, kan man med Stephen Castles och Mark J. Miller (2003) förklara det som en del av en allmän arbetskraftsmigration till Västeuropa från dessa delar av världen, något som Sverige, enligt deras mening, har en väl utvecklad policy för.

Slutsatser och diskussion

Globalisering inom svensk dam- och herrfotboll

Utifrån de analyser jag gjort av den svenska dam- resp. herrfotbollens förhållande till fotbollen globalt drar jag slutsatsen att de företräder två olika utvecklingsmönster. Den svenska damfotbollen har, p.g.a. att den utvecklats senare än herrfotbollen, förblivit nationell längre än herrfotbollen. När

svenska herrfotbollsspelare flyttade utomlands under 1980-talet var detta inte aktuellt för damfotbollsspelare (förrän, för ett fåtal, mot decenniets slut). Samtidigt nådde det svenska damlandslaget stora internationella framgångar under denna tid. När sedan damlandslagsfotbollen föll tillbaka i början av 1990-talet började enskilda damfotbollsspelare göra internationella karriärer, framför allt i Japan och USA, där de mötte utländska spelare av vilka en del efterhand kom till Sverige för att fortsätta sina fotbollskarriärer. Sveriges EU-medlemskap medförde ett ökat intresse för spel i europeiska klubbar istället för spel i mer avlägsna länder – på senare år var det bara den amerikanska damfotbollsligan WUSA som kunde konkurrera. Samtidigt har intresset för spel utomlands bland svenska damfotbollsspelare på elitnivå avtagit alltmer, inte minst efterhand som damlandslaget (och vissa klubbtag) åter nått internationella framgångar. Eftersom damlandslaget i huvudsak utgörs av spelare från svenska klubbar kan landslagsframgångar tolkas som en styrka för den svenska damfotbollen på klubbnivå. Detta är givetvis ett tecken som talar emot att svenska damfotbollsspelare ska söka sig utomlands, åtminstone inte så länge som svensk damfotboll har konkurrenskraftiga sportsliga och ekonomiska villkor jämfört med andra ligor. En stark svensk damfotboll på klubbnivå kan också, om de ekonomiska förutsättningarna är förhållandevis goda, rekrytera skickliga damfotbollsspelare från andra länder, något som min studie också funnit tecken på. Inom damfotbollen råder alltså förhållandet att internationella framgångar för landslaget bromsar spelarexporten, men kan eventuellt, beroende på de ekonomiska förutsättningarna, gynna spelarimport.

Inom herrfotbollen är förhållandet snudd på det omvända – landslagsframgångar gynnar spelarexport (även under seniornivå). Under 1980-talet, då det svenska herrlandslaget knappast nådde några framgångar, fungerade istället klubbefotbollen som den svenska herrfotbollens ansikte utåt. Under 1990-talet började landslaget nå framgångar igen, något som gav spår i form av en ökande utflyttning av svenska herrfotbollsspelare. I och med Sveriges EU-medlemskap accelererade utvecklingen alltmer, inte minst beträffande yngre spelare. Bosman-domens betydelse för den ökande spelarmigrationen ska heller inte underskattas, efterhand som allt fler herrfotbollsspelare flyttar till ekonomiskt starka ligor inom EU. Samtidigt har svensk herrfotboll börjat importera spelare, inte minst från områden utanför EU. Den svenska herrfotbollen är således asymmetrisk med spelarexport till vissa länder och -import från andra länder. I förhållande till herrfotbollen i de andra nordiska länderna råder dock en förhållandevis symmetrisk relation.

Om man tänker sig att den här utvecklingen kommer att fortgå, är det rimligt att räkna med att svensk damfotboll med tiden kommer att attrahera allt fler skickliga utländska spelare, samtidigt som de bästa svenska spelarna stannar kvar här. Detta leder till en utveckling av den svenska damfotbollen på klubbnivå och i bästa fall också till internationella framgångar. Samtidigt riskerar kopplingen mellan bra resultat för klubbefotbollen och bra resultat för landslagsfotbollen att försvagas. Därför är det viktigt att inte försumma utbildningen av nya landslagsspelare och att se till att hålla kvar skickliga spelare inom damfotbollen genom bra matchning. Inom herrfotbollen kommer rimligtvis utbytet med andra europeiska ligor att fortsätta utan att mattas av. Viktigt är dock att hålla ett öga på tendensen att ynglingar beger sig utomlands som ungdomsprofvs, så att de inte slås ut om de inte genast får fortsatta kontrakt utomlands efter tiden som ungdomsprofvs.

Hur förhåller sig dessa resultat till annan globaliseringsteori?

Som jag tidigare sagt, betraktar jag globalisering som en process kännetecknad av tilltagande spelarmigration över gränserna och en uppluckring av de nationella regelsystem som kontrollerar denna migration (Houlihan 2003:346). Detta stämmer in på de processer jag beskrivit, kanske framför allt inom herrfotbollen. Av de data jag tagit fram framgår också att det framför allt är elitspelare (med svenska mått sett) som är engagerade i denna process, låt vara att enstaka spelare på lägre nivå också understundom flyttar utomlands. Samtidigt är det företrädesvis spelare från elitklubbar i sina hemländer som rekryteras till Sverige, något som ligger i linje med mitt antagande om att ju mer marginaliserad en grupp eller individ är, desto mer "inlåst" blir den i sin ursprungliga omgivning. Därmed ökar deras avstånd till den europeiska elit, som Lanfranchi och Taylor betecknar som A-kategorin. De klubbar som har närmre till denna elit har, åtminstone under den period jag studerat, kommit att alltmer engagera sig i internationellt spelarutbyte, även om strategierna för detta skiftat mellan klubbarna. Detta tolkar jag som ett uttryck för att åtminstone svensk elitfotboll alltmer uppskattar det kulturella värde som internationellt utbyte innebär. Samtidigt instämmer jag i Houlihans uppfattning om att globaliseringen i grund och botten har ekonomiska drivkrafter, något som för mig över till frågan om skillnaden mellan de ekonomiska villkoren för dam- och herrfotbollen.

Som bekant rör sig svensk herrfotboll med betydligt större ekonomiska resurser än vad svensk damfotboll gör. Detta, menar jag, återspeglas i de skillnader mellan migrationsmönstren som svensk herrfotboll uppvisar jämfört med svensk damfotboll. För att ställa det hela på sin spets menar jag att svensk herrfotboll visar vilka migrationsmönster som uppstår i en situation där ekonomiska mekanismer styr migrationen, medan damfotbollen åskådliggör migrationsmönstren i en situation där ekonomiska mekanismer inte spelar någon roll. När de ekonomiska mekanismerna styr kommer svensk fotboll snarare att exportera spelare än att importera. Ekonomiska drivkrafter motiverar knappast spelare att flytta till Sverige, så länge de flesta professionella ligor kan erbjuda bättre löner och andra förmåner. Möjligen kan svensk fotboll fungera som ett skyltfönster för utländska spelare som vill visa upp sig för att få mer inkomstbringande kontrakt med klubbar i ekonomiskt starkare fotbollsländer inom EU och övriga Västeuropa. I en situation där ekonomiska drivkrafter inte spelar någon migrationsfrämjande roll, t.ex. inom damfotbollen, kan Sverige te sig som ett attraktivt land att flytta till för att utveckla spelfärdigheter. Förutom inom damfotbollen visar detta sig också, menar jag, bland de yngre herrfotbollsspelare som flyttar utomlands som ungdomsproffs, eftersom detta ännu inte visat sig betyda att deras chanser att få ett seniorkontrakt påtagligt förbättrats jämfört med de spelare som väntat tills efter juniortiden med att flytta utomlands.

Eftersom den svenska herrfotbollens ekonomi inte visar några tecken på nämnvärd expansion, samtidigt som damfotbollen fortfarande är föga utvecklad ekonomiskt sett, är det osannolikt att svensk herrfotboll av egen kraft kommer att kunna minska avståndet till de stora europeiska fotbolls-ekonomierna. Möjligen kan avståndet mellan dem minska vid en nedgång inom de stora fotbolls-ekonomierna, något som det finns vissa tecken på, t.ex. att övergångssummorna idag är klart lägre än för några år sedan. Även av den anledningen vore det bättre för svensk fotboll, framför allt då herrfotbollen där de ekonomiska mekanismerna styr migrationen, att satsa på spelarutveckling för att kunna hävda sin internationella konkurrenskraft. Här skulle också fotbollen, liksom idrotten i stort, kunna ge andra delar av arbetsmarknaden ett exempel på betydelsen av personalutveckling – åtminstone i en del sammanhang kan personalutveckling vara en väl så konkurrenskraftig strategi jämfört med lönekonkurrens.

För att avslutningsvis anknyta till genussystemets betydelse för svensk fotboll, som jag tog upp i inledningen, så är alltså de ekonomiska resurserna ojämnt fördelade mellan dam- och herrfotboll. Detta visar sig i hur migrationsmönstren skiljer sig åt mellan dam- och herrfotboll. Däremot förefaller det inte som om de damfotbollsspelare som begett sig utomlands har nedprioriterat sitt fotbollsintresse av hänsyn till andra. Å andra sidan är migrationen kvantitativt större inom dam- än herrfotboll, något som skulle kunna tolkas som ett uttryck för att de herrfotbollsspelare som flyttar utomlands prioriterar sitt fotbollsintresse och förväntar sig att resten av familjen ska anpassa sig därefter. En jämlik maktfördelning och därmed inflytande över resursanvändningen inom svensk fotboll hade måhända inte utplånat skillnaderna mellan migrationsmönstren inom dam- resp. herrfotboll, men bidragit till att de kunnat utvecklas på lika villkor och underlättat framtida studier av migrationsmönster ur ett genusperspektiv.

¹ Min generationsindelning, som jag kommer att redogöra närmre för när jag presenterar mina resultat, utgår från spelarnas födelseår och den tidpunkt de övergått till andra klubbar. För de svenska damfotbollsspelarna räknar jag med två generationer och de svenska herrfotbollsspelarna tre generationer.

² Av de 393 spelare, som klusteranalysen omfattade, visade sig 371 (94,4%) vid en diskriminantanalys vara rätt klassificerade vad gäller generation.

³ Appendix innehåller en förteckning över samtliga spelare som är aktuella i de olika generationerna.

Litteraturförteckning

- Andersson, T. (2002). *Kung Fotboll. Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Arbena, J.L. (1994) "Dimensions of International Talent Migration in Latin American Sports", i J. Bale och J. Maguire (red.) *The Global Sports Arena. Athletic Talent Migration in an Interdependent World*. London: Cass.
- Bale, J. & Maguire, J. (1994) (red.) *The Global Sports Arena. Athletic Talent Migration in an Interdependent World*. London: Cass.
- Bauman, Z. (1998) *Globalization. The human consequences*. London: Polity.
- Bottomore, T. (1964) *Elites and Society*. London: Watts.

- Castells, M. (1996-98) *The Information Age. Economy, Society and Culture. Vol. I-III*. Malden, Mass: Blackwell.
- Castells, M. (2000-04) *The Information Age. Economy, Society and Culture. Vol. I-II*. 2 uppl. Malden, Mass.: Blackwell.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2003). *The Age of Migration*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Elias, N. & Dunning, E. (1986) *Quest for Excitement. Sport and leisure in the civilizing process*. Oxford: Blackwell.
- Eliasson, A. (1990) *Motpoler. En studie av den svenska gymnasieskolan*. Lund: Sociologiska institutionen.
- Eliasson, A. (1998) *Generations in Motion. The transition in Hungary and the democratic change of regime, 1987-94*. Lund: Sociologiska institutionen.
- Featherstone, M. (1991a) *Consumer Culture and Postmodernism*. London: Sage.
- Featherstone, M. (red.) (1991b) *Global Culture. Nationalism, Globalisation and Modernity*. London: Sage.
- Featherstone, M., Lash, S. & Robertson, R. (red.) (1995) *Global Modernities*. London: Sage.
- Fotboll 1990 (1991). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1991 (1992). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1992 (1993). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1993 (1994). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1994 (1995). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1995 (1996). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1996 (1997). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1997 (1998). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1998 (1999). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Fotboll 1999 (2000). Vällingby: Strömberg/Brunnhage.
- Gemzöe, L. (2002). *Feminism*. Stockholm: Bilda.
- Giddens, A. (1990) *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity.
- Hirdman, Y. (1988) "Genussystemet – reflexioner kring kvinnokönets sociala underordning", i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, vol. 19, no. 3, s. 49-63.
- Houlihan, B. (2003) "Sport and Globalization", i B. Houlihan (red.) *Sport and Society. A Student Introduction*. London: Sage.
- Houlihan, B. (red.) (2003) *Sport and Society. A Student Introduction*. London: Sage.
- Hägerstrand, T. (1970). Tidsanvändning och omgivningsstruktur. Bilaga 4 i SOU 1970:14 *Urbaniseringen i Sverige, en geografisk samhällsanalys*.
- Jarvie, G. & Maguire, J. (1994) *Sport and Leisure in Social Thought*. London: Routledge.
- Lanfranchi, P. & Taylor, M. (2001) *Moving with the Ball. The Migration of Professional Footballers*. Oxford: Berg.
- Maguire, J. (1999) *Global Sport. Identities, Societies, Civilizations*. Cambridge: Polity.
- Mannheim, K. (1952) "The Problem of Generations", sid. 276-320 i *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge.
- Miller, T., Lawrence, G., McKay, J. & Rowe, D. (2001) *Globalization and Sport. Playing the World*. London: Sage.
- Persson, G. (1999) *Bäst på plan. Svenska fotbollsproffs 1949-1999*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Persson, G. (red.) (1989). *Svenska proffs*. Stockholm: Strömberg/Brunnhage.
- Peterson, T. (1993) *Den svengelska modellen*. Lund: Arkiv.
- Robertson, R. (1992) *Globalization. Social theory and global culture*. London: Sage.
- Thurén, B.-M. (1996) "Om styrka, räckvidd och hierarki, samt andra genusteoretiska begrepp", i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, vol. 17, no. 3-4, s. 69-85.
- Årets Fotboll 2001. (2001) Vällingby: Stroemberg Media Group.
- Årets Fotboll 2002. (2002) Vällingby: Stroemberg Media Group.

Appendix. Spelarförteckning

Svenska damspelare

Landslagsgenerationen

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong
Andelén Anneli	1968	1995
Larsson Pärnilla	1969	1995/96
Divert Karolina	1970	1992/93
Kalte Ulrika	1970	1995
Bengtsson Kristin	1970	1998
Karlsson Ulrika	1970	2001
Andersson Malin	1972	1999
Åslund Elisabeth	1973	1992/93
Bodin Christina	1973	1994/95
Gradin Anna-Karin	1973	2000
Pohjanen Anna	1974	1995
Papp Christina	1974	1998
Okmark Anna	1974	1998/99
Windahl Helena	1974	1998
Lilja Christin	1975	1998
Persson Susanne	1975	1999

Europagenerationen

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong
Sigurdardottir Erla Dögg	1976	1999
Persson Linda	1976	2000
Wangerås Linda	1976	2001
Andersson Annelie	1977	1998/99
Nordlund Tina	1977	1998/99
Flyborg Emma	1978	1997/98
Simonsson Elin	1978	2001/02
Linder Andrea	1978	1998/99
Bergsten Helena	1979	1999/00
Schillerström Jenny	1979	2000
Backman Erika	1979	1998/99
Hallberg Johanna	1979	1998/99
Pettersson Emma	1979	1998/99
Rask Sofia	1980	1999/00
Rask Anna	1980	1999/00
Grützelius Sara Marie Caroline	1980	2000
Wiborg Johanna	1980	2001
Thorup Ann-Catrin	1981	2000/01
Bergvall Elin	1982	2000
Björck Mathilda	1982	2001/02
Söderquist Cecilia	1984	1999
Kläppe Charlotte	1984	2001

Utländska damspelare**Danska**

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Olsson Corina	1974	2001	2001

Norska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Seth Reidun	1966	1988	1988

Finska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Julin Jessica	1978	1998	1998
Haglund Daniela	1978	1999	1999
Thorn Jessica	1981	2001	2001

Engelska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Farley Karen	1970	1991	1991

Tyska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Wiese Birgit	1965		

Holländska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Geeris Nathalie	1971	1996/97	1998

Polska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Pendyk Luiza	1970	1990	1990
Rembiesa Barbara	1970	1992	1992

Amerikanska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Rutten Jill	1968	1992/93	1994
Reddy Denise	1970	1994	1994
Cromwell Cowan Amanda	1970	1998	1998
Harsaghy Christina	1971	1993/94	1994
Smith Dayna	1974	1997/98	1998
Lalor Jennifer	1974	1997/98	1999
Martin Erin	1975	1997/98	1999
Hughes Jennifer	1975	1999	1999
Rubinstein Jill	1976	1999	1999

Svenska herrspelare

Klubbgenerationen

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong
Svensson Jan	1956	1983/84
Nilsson Rhonny	1958	1989
Hysén Glenn	1959	1983/84
Sunesson Thomas	1959	1984/85
Strömberg Glenn	1960	1982/83
Prytz Robert	1960	1982/83
Johansson Ulf	1960	1984
Holmquist Hans	1960	1984/85
Camitz Ulf	1960	1985
Nilsson Björn	1960	1986/87
Corneliusson Dan	1961	1983/84
Larsson Peter (1961)	1961	1987/88
Lönn Peter	1961	1989/90
Jonevret Kjell	1962	1988
Magnusson Mats	1963	1985/86
Johansson Tommy	1963	1985/86
Gren Mats	1963	1985/86
Holmberg Martin	1963	1987/88
Pettersson Stefan	1963	1988/89
Nilsson Roland	1963	1989/90
Fransson Tomas	1963	1990
Pauckstadt Caspar	1964	1987/88
Domås Göran	1964	1990/91
Ekström Jonny	1965	1986/87
Schiller Dennis	1965	1987
Limpár Anders	1965	1988/89
Englund Patrick	1965	1988/89
Olofsson Kjell	1965	1989
Nylén Niclas	1966	1984/85
Hedman Peter	1966	1988
Eskilsson Hans	1966	1988/89
Rehn Stefan	1966	1989/90
Ljung Roger	1966	1989/90
Thern Jonas	1967	1987/88
de Amaral Gustav	1968	1988/89
Schwarz Stefan	1969	1985/86
Wirmola Jonas	1969	1988/89
Zetterberg Pär	1970	1986/87
Rödlund Jonny	1971	1987/88

VM-generationen

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong
Ravelli Thomas	1959	1998
Jönsson Jan	1960	1993
Persson Torbjörn	1960	1995/96
Karlsson Peter	1961	1992/93
Holter Göran	1963	1992
Andersson Sven	1963	2001/02
von der Burg Jean-Paul	1964	1992/93
Zetterlund Lars	1964	1996/97
Kiel Anders	1964	1997
Johansson Magnus (1973)	1964	1998/99
Lundin Pål	1964	1998/99
Svensson Lars	1965	1992
Brundin Mikael	1965	1994/95
Tjäder Kalle	1965	1995
Eriksson Lars	1965	1995/96
Andersson Mats	1965	1996/97
Stoltz Urban	1965	1996/97
Engström Örjan	1965	1998
Nilsson Joakim	1966	1990/91
Burvall Ken	1966	1995/96
Andersson Bengt	1966	1996/97
Fjellström Jens	1966	1997
Lundgren Krister	1966	1997
Ericson Jörgen	1966	1998
Göransson Mikael	1966	1999
Lindqvist Stefan	1967	1990/91
Johansson Thomas	1967	1991
Andersson Kennet	1967	1991/92
Eriksson Jan	1967	1992/93
Karlsson Patrik	1967	1993
Eterovic Georg	1967	1994
Kindvall Niklas	1967	1994/95
Sahlin Dan	1967	1995/96
Mermer Cebrail	1967	1995/96
Lidman Dick	1967	1995/96
Svensson Ola	1967	1996
Blohm Per	1967	1996
Söderlund Jonas	1967	1997
Palmqvist Hans	1967	1997
Hammarström Johan	1967	1997
Sundgren Gary	1967	1997/98
Ljung Per-Ola	1967	1997/98
Bergh Lars	1967	1998
Fahlström Per	1967	1998/99

Forsberg Christer	1967	2001
Ingesson Klas	1968	1990/91
Dahlin Martin	1968	1991/92
Ottosson Ulf	1968	1991/92
Gärdeman Fredrik	1968	1993
Fortes José	1968	1994/95
Norén Peter	1968	1994/95
Andersson Bosse	1968	1995/96
Svensson Patrik (1968-08)	1968	1996
Wikström Magnus	1968	1996/97
Jansson Jan	1968	1996/97
Bergort Göran	1968	1997
Sköldmark Magnus	1968	1997
Andersson Thomas	1968	1997/98
Andreasson Stefan	1968	1997/98
Olsson Leif	1968	1997/98
Svensson Patrik (1968-01)	1968	1998/99
Brcic Bernhard	1968	1998/99
Mattsson Jesper	1968	1998/99
Bengtsson Robert	1968	1999/00
Nordin Krister	1968	1999/00
Hansson Mikael	1968	1999/00
Mogren Stefan	1968	2000
Brolin Tomas	1969	1990/91
Hansson Patrik	1969	1992
Eskelinen Kaj	1969	1993
Nilsson Fredrik	1969	1993
Lilienberg Mats	1969	1993/94
Bertilsson Henrik	1969	1994/95
Eklund Hans	1969	1994/95
Kjellberg Stefan	1969	1995/96
Kåmark Pontus	1969	1995/96
Mörk Peter	1969	1996
Lappas Tinos	1969	1996
Ciardi Marco	1969	1996/97
Fyhr Peter	1969	1996/97
Karlsson Joachim	1969	1996/97
Berger Henrik	1969	1997
Wulff Andreas	1969	1997/98
Ragnell Johan	1969	1997/98
Svensson Magnus	1969	1998
Rotting Mats	1969	1998
Wibrån Peter	1969	1998/99
Ström Lars	1969	1998/99
Eriksson Peter "Erra"	1969	1999
Last Dick	1969	1999/00

Karlsson Christian	1969	2000/01
Carlsson Ulf	1969	2001
Forsberg Fredrik	1969	2001
Fridh Lennart	1970	1991
Jansson Stefan	1970	1992/93
Lindqvist Roger	1970	1992/93
Jadonic Mario	1970	1995
Axeldal Jonas	1970	1996/97
Bodin Jonas	1970	1996/97
Pringle Martin	1970	1996/97
Fursth Christer	1970	1996/97
Thor Christer	1970	1997
Svensson Niclas	1970	1997
Busqvist Kalle	1970	1997/98
Grandelius Joakim	1970	1997/98
Lundgren Mats	1970	1997/98
Nilsson Jonas	1970	1998
Swahn Anders	1970	1998/99
Hollsten Ulf	1970	1998/99
Matovac Jozo	1970	1998/99
Lindgren Johan	1970	2001
Björklund Joachim	1971	1989
Andersson Patrik "Bjärred"	1971	1992/93
Johansson Magnus (1964)	1971	1993
Mild Håkan	1971	1993/94
Larsson Henrik	1971	1993/94
Karatanasis Georgios	1971	1994/95
Bursic Roni	1971	1995/96
Teberio Rikard	1971	1996/97
Miljanovic Nemanja	1971	1996/97
Paldan Stefan	1971	1997
Jansson Jesper	1971	1997
Alexandersson Niclas	1971	1997/98
Andersson/Steen Mikael	1971	1997/98
Wallin Ralf	1971	1998
Simpson Pascal	1971	1998
Persson Magnus	1971	1998
Andersson Robert	1971	1998/99
Mjällby Johan	1971	1998/99
Apelstav Filip	1971	1999
Ottosson Andreas	1971	1999
Pavlovic Dejan	1971	1999/00
Öhrmann Mikael	1971	2000
Bengtsson Patrik	1971	2000/01
Norell Nichlas	1971	2000/01
Thomsson Andreas	1971	2001

Ståhl Glenn	1971	2001
Mattiasson Christer	1971	2001
Flodström Mattias	1972	1993/94
Wålemark Jörgen	1972	1994/95
Gudmundsson Niklas	1972	1995/96
Larsson Peter (1972)	1972	1996/97
Ernstsson Ludwig	1972	1997
Månsson Jerry	1972	1997
Kihlstedt Magnus	1972	1997
Markstedt Peter	1972	1997/98
Carlsson Johan	1972	1998
Samuelsson Svante	1972	1998
Edvardsson Mikael	1972	1998
Woxlin Mathias	1972	1998/99
Samuelsson Magnus	1972	1999
Olsson Joakim	1972	1999
Larsson Mathias	1972	1999
Blom Jonny	1972	1999/00
Lindau Peter	1972	1999/00
Eriksson Peter	1972	2000
Olsson Tomas	1972	2000
Jardeborg Peter	1972	2000
Jakobsson Andreas	1972	2000/01
Mikulic Tomislav	1972	2001
Gustafsson/Antonelius Tomas	1973	1991
Nordstrand Roger	1973	1995
Hansson Tobias	1973	1995
Rosén Mathias	1973	1995/96
Martínez Olsson Daniel	1973	1995/96
Söderström Fredrik	1973	1996/97
Steiner Robert	1973	1996/97
Kihlberg Magnus	1973	1997
Allbäck Marcus	1973	1997/98
Walfridsson Thomas	1973	1997/98
Carlstrand Lars-Gunnar	1973	1997/98
Hedman Magnus	1973	1997/98
Alm Andreas	1973	1998
Cupan Mikael	1973	1998
Karlsson Mikael	1973	1998
Andrijeviski Greger	1973	1998/99
Johansson Magnus "Ölme"	1973	1998/99
Lucic Teddy	1973	1998/99
Ljung Jesper	1973	1998/99
Mild Jesper	1973	1999
Jonasson Richard	1973	1999
Arvidsson Magnus	1973	1999/00

Kjellin Robert	1973	1999/00
Ternström Lars	1973	2000
Berggren Hans	1973	2000
Sarsten Johan	1973	2000
Johansson Stefan	1973	2000
Wahrnberg Anders	1973	2001
Bekirovski Erol	1974	1995/96
Rahmberg Marino	1974	1995/96
Nilsson Andreas	1974	1995/96
Andersson Erik	1974	1996/97
Svensson Mathias	1974	1996/97
Blomqvist Jesper	1974	1996/97
Skoog Niklas	1974	1996/97
Hovendal Björn	1974	1996/97
Andersson Anders	1974	1997/98
Andersson Andreas (1974)	1974	1997/98
Nebrelus Henrik	1974	1997/98
Feltendahl Patrik	1974	1998
Jonsson Joacim	1974	1998
Larsson Niclas	1974	1998
Vougt Peter	1974	1998/99
Pedrotti Fredy	1974	1998/99
Jensen Joakim	1974	1999
Johansson Andreas	1974	1999
Jonsson Mattias	1974	1999/00
Zeba Morgan	1974	2000
Powell Magnus	1974	2000
Asper Mattias	1974	2000/01
Ljungberg Joakim	1974	2000/01
Nilsson Peter	1974	2001

Europagenerationen

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong
Andersson Magnus	1975	1995/96
Shaaban Rami	1975	1995/96
Pettersson Jörgen	1975	1995/96
Dimitrioski Goce	1975	1995/96
Söderstjärna Håkan	1975	1996/97
Persson Joakim	1975	1996/97
Marklund Göran	1975	1997/98
Stringheim Björn	1975	1998
Pettersson-Pohl Mattias	1975	1998
Carström Fredrik	1975	1998
Berglund Dan	1975	1998/99
Dahl Henrik	1975	1998/99
Lantz Marcus	1975	1999/00
Östlund Per	1975	2000
Olofsson Peter	1975	2000
Lundholm Håkan	1975	2000
Lindgren Joakim	1975	2000
Friberg Anders	1975	2000
Jonsson Jonas	1975	2000
Johansson Per "Palle"	1975	2000
Saarenpää Kléber	1975	2000/01
Bryngelsson Fredrik	1975	2000/01
Andersson Andreas (1975)	1975	2001
Carlsson Tobias	1975	2001
Ljung David	1975	2001
Gallo Pierre	1975	2001
Gustavsson Martin	1975	2001
Svensson Michael	1975	2001/02
Johansson Erik	1976	1993
Augustsson Andreas	1976	1995/96
Pehrsson Magnus	1976	1996/97
Wahlqvist Johan	1976	1997/98
Avdiu Kemalj	1976	1997/98
Prytz Anders	1976	1997/98
Edström Pierre	1976	1997/98
Hannu Henrik	1976	1998
Nilsson Magnus	1976	1998/99
Strömbäck Jonas	1976	1999/00
Ivarsson Dane	1976	1999/00
Toivonen Petter	1976	2000/01
Sandor Niklas	1976	2000/01
Ortner Christian	1976	2000/01
Wiklander Sebastian	1976	2001
Andersson Jimmy	1976	2001

Wahlstedt Erik	1976	2001/02
Svensson Anders	1976	2001/02
Florén Mathias	1976	2001/02
Trpevski Goran	1977	1994/95
Enqvist Björn	1977	1994/95
Söderlund Andreas	1977	1997/98
Aubynn Jeffrey	1977	1997/98
Starnäs Petter	1977	1997/98
Majstorovic Daniel	1977	1997/98
Enerby Fredrik	1977	1998
Larsén Rickard	1977	1998
Klarström Andreas	1977	1998
Götell-Amzoll Martin	1977	1998
Andersson Daniel	1977	1998/99
Osmanovski Yksel	1977	1998/99
Mellberg Olof	1977	1998/99
Ljungberg Fredrik	1977	1998/99
Blomqvist Anders	1977	1999
Cetinkaya Hasan	1977	1999
Temiz Elvis	1977	1999/00
Axberg Rickard	1977	2000
Hallenberg Joakim	1977	2000
Krantz Filip	1977	2001
Selakovic Stefan	1977	2001/02
de Stefano Daniel	1978	1995/96
Östlund Alexander	1978	1998/99
Yasin Salar	1978	1998/99
Andreasson Marcus	1978	1998/99
Möller Philip	1978	1998/99
Fredholm Patrik	1978	1998/99
Wennerström Fredrik	1978	1999
Alexandersson Daniel	1978	1999/00
Edman Erik	1978	1999/00
Magnusson Billy	1978	1999/00
Kristoffersson Andreas	1978	2000
Andersson Lars-Olof	1978	2000/01
Morey Martin	1978	2000/01
Karlsson Pär	1978	2000/01
Flobergseter Jim	1978	2001
Linderöth Tobias	1979	1995/96
Stanczak Dariusz	1979	1997/98
Arneng Johan	1979	1998/99
Pou-Nissert Lucas	1979	1998/99
Bergman Filip	1979	1999/00
Lima Adilson	1979	1999/00
Kociski Bobbi	1979	1999/00

Wilhelmsson Christian	1979	2000
Tidman Ola	1979	2000/01
Bengtsson Pierre	1979	2001
López Eddy	1979	2001
Berglund Fredrik	1979	2001/02
Demba-Nyrén Njugo	1979	2001/02
Johansson Nils-Erik	1980	1997/98
Curtolo David	1980	1998/99
Farnerud Pontus	1980	1998/99
Grahn Tobias	1980	1998/99
Alvarado Sebastian	1980	1999/00
Bajraktarevic Mufad	1980	1999/00
Nylund Mattias	1980	1999/00
Demir Bülent	1980	1999/00
Lantto Erik	1980	2000
Girke Peter	1980	2000/01
Augustsson Jakob	1980	2001
Jannborg Henrik	1980	2001
Kusi-Asare Jones	1980	2001/02
Stefanidis Charalambos "Babis"	1981	1998/99
Piñones-Arce Pablo	1981	1998/99
Nkubi Isaac	1981	1998/99
Muslimovic Zlatan	1981	1999/00
Isaksson Andreas	1981	1999/00
Nicklasson Daniel	1981	2000/01
Elmander Johan	1981	2000/01
Ilias Nochi	1981	2000/01
Ibrahimovic Zlatan	1981	2001/02
Djordjic Bojan	1982	1999/00
Larsson Jonas	1982	1999/00
Razic Esad	1982	2000/01
Johansson Gustav	1982	2000/01
Gustavsson Kenneth	1982	2001
Spong Richard	1983	1999/00
Partin Jonathan	1983	1999/00
Moukoko Tonton Zola	1983	1999/00
Isik Adam	1983	1999/00
Dincer Fatih	1983	2000/01
Jönsson Jon	1983	2000/01
Adu-Nyarko Tony	1983	2001/02
Rojas Delden Angelo	1984	1999/00
Benchenea Nadir	1984	2000/01
Runström Björn	1984	2000/01
Pupparo Patrick	1984	2000/01
Dahl Andreas	1984	2000/01
Fahlman Per	1984	2000/01

Karim Bovar	1984	2000/01
Hansson Fredrik	1984	2000/01
Yasin Said	1984	2001/02
Nordgren Niklas	1985	2001/02
Larsson Sebastian	1985	2001/02
Harbouzi Labinot	1986	2001/02

Utländska herrspelare

Danska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Steen Nielsen Brian	1968	1993/94	2001
Kuhn Allan	1968	1997	1997
Andersen Søren	1970	1993/94	1995
Sørensen Peter	1973	1996/97	2000
Bank Christian	1974	1999	1999
Andersen Bo Braastrup	1976	1998/99	1999
Petersen Ronny B	1978	2000	2001

Norska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Olsen Thor André	1964	1994	1994
Solli Petter	1966	1998	1998
Helgeland Asbjørn	1966	1999	1999
Bergman Trym	1969	2000	2000
Johansen Bjørn	1969	2000	2000
Andersen Ståle	1970	1989	1989
Kjøøl Mike	1971	1998	1998
Bakkerud Lars	1971	1998/99	1999
Storvik Kenneth	1972	1997	1997
Johansen Stig	1972	1997/98	1998
Stavrum Arild	1972	1998	1998
Pedersen Kjetil Ruthford	1973	1998	1998
Pedersen Steinar	1975	1996/97	1999
Nevland Erik	1977	1997/98	1999
Høiland Jon Inge	1977	1999	1999

Isländska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Gudjohnsen Arnor	1961	1978/79	1993
Jonsson Kristjan	1963	1994	1996
Stefansson Hlynur	1964	1992	1992
Kristinsson Birkir	1964	1996	1998
Jonsson Sigurdur	1966	1984/85	1996
Birgisson Hlynur	1968	1995	1995
Kristinsson Rúnar	1969	1995	1995
Björnsson Hilmar	1969	1998	1998
Sverrisson Sverrir	1969	1998	1998
Ingolfsson Haraldur	1970	1998	1998
Jónhardsson Jakob	1971	1998	1998
Jonsson Pétur Björn	1971	1998	1998
Sigurgeirsson Kristófer	1972	1995	1995
Thórdarson Thordur	1972	1999	1999
Marteinsson Pétur	1973	1996	1996
Jónsson Gunnlaugur	1974	1998	1998
Makan Sigbjörnsson Torvaldur	1974	1998	1998
Thórdarson Stefan	1975	1997	1997
Bjarnasson Olafur Örn	1975	1998	1998
Gunnarsson Brynjar Björn	1975	1998	1999
Hreidarson Sigurbjörn	1975	2000	2000
Thorarinsson Atli	1980	2000	2000

Finska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Eriksson Anders	1965	1993	1996
Kortesianiemi Ulf	1966	1996	1996
Saastamoinen Jarmo	1967	1995	1995
Rantanen Rami	1968	1995	1995
Suominen Kim	1969	1994/95	1996
Grönlund Tommi	1969	1996/97	1997
Nurmela Mika	1971	1993	1993
Tuomela Marko	1972	1998	2001
Kloo Christoffer	1973	1996	1996
Oinas Janne	1973	1996	1996
Kottila Mika	1974	1999	2000
Saarinen Janne	1977	1997	1997
Uusimäki Tuomas	1977	2001	2001
Nordback Fredrik	1979	1996	1996
Johansson Jesper	1979	1998	2001
Niskala Mika	1981	1998	1998

Engelska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Hill Colin	1963	1986/87	1997
Galloway Steve	1963	1987	1987
Parris George	1964	1995	1995
Wilson David	1969	1993	1994
McPherson Malcolm	1974	1996	1996
Baxter Lee	1976	1992	1998
Boylan Lee	1978	1999	1999

Skotska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Roddie Andy	1971	1996/97	1997

Belgiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Van Riel Stefan	1970	1998	1998
Beuken Bernard	1971	1996	1996

Jugoslaviska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Stevovic Dragan	1962	1986/87	1988
Radinovic Dusko	1963	1993	1993
Stanojkovic Vujadin	1963	1993	1993
Novakovic Nebojsa	1964	1991	1991
Vukcevic Milenko	1966	1991/92	1992
Momcilovic Ivica	1967	1993/94	1997
Petrovic Zoran	1967	1995/96	1996
Simeunovic Milan	1967	1996/97	1998
Teljigovic Amir	1968	1994	1997
Djukanovic Dragan	1969	1992/93	1997
Mavrak Darko	1969	1993	1993
Drljaca Dragan	1970	1994/95	1997
Milutinovic Dusan	1970	1997	1997
Enaholo Frederick	1971	1992	1992
Dragas Zarko	1971	1996	1996
Vasiljevic Dragan	1971	1997/98	2000
Kristic Alexandar	1972	1995	1995
Jovanovski Zoran	1972	1997	1997
Puaca Petar	1972	1997	1997
Popovic Bogic	1974	2000	2000

Slovenska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Simundza Ante	1971	1997/98	1998
Binkovski Peter	1972	1996	1996
Siljak Ermin	1973	1996/97	2001

Kroatiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Sestan Mate	1971	1996/97	1999

Bosniska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Buhic Almir	1975	1996	1996

Makedonska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Siljanoski Jurica	1973	1992/93	2001
Sakiri Artim	1973	1997	1997
Sterjov Kire	1973	2000	2000

Estniska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Kristal Marko	1973	1999	1999

Litauiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Razanauskas Tomas	1976	1997	1999

Polska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Jankowski Ryszard	1960	1991	1991
Kubisztal Mirosław	1962	1991	1991
Banaczek Dawid	1979	1999/00	2001

Tjeckiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Hysky Martin	1975	1996	1996

Rumänska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Szilagyí Stefan	1971	1997	1997

Sovjetiska/ryska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Alejniov Sergej	1961	1989/90	1996
Kuznetsov Jevgenij	1961	1990	1990

Egyptiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Abolew Farouk Haithem	1971	1996/97	1997

Sierra Leonska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Sama John	1972	1995	1995
Kallon Kimokay	1972	1997	1997
Bangura Gbassay	1974	1994	1994

Liberiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Johnson Dulee	1984	2000	2000

Ghanesiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Quaye Shamo	1971	1993/94	1996
Acheampong Joachim Yaw	1973	1994	1994
Tetteh Emanuel	1974	1991/92	1997

Togolesiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Seidou Abdel	1972	1998	1998

Nigeriska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Ijeh Peter	1977	2001	2001

Kamerunska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Elanga Joseph	1979	1999/00	2000

Kenyanska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Maruti Boniventure	1976	2000	2001

Sydafrikanska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Armstrong Stephen	1976	2000	2000

Brasilianska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Piracaia (Gonçalez de Oliveira Marcelo)	1971	1992	1997
Tomaz Jr Walter	1978	1997	1997
Rogério Silva	1979	2001	2001
Álvaro dos Santos Marcio	1980	2000	2000
França Fogaça Bruno	1981	2001	2001

Amerikanska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Oyuga Paul	1973	2001	2001
Tennyson Jr. McKinley	1979	2001	2001

Kanadensiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Dasovic Nic	1968	1996	1996
Pozniak Christopher	1981	2001	2001

Australiensiska

Spelare	Födelseår	Första utlandssäsong	Första år i Sverige
Spiteri Joseph	1973	1996/97	2001
Casserly Luke	1973	2000	2000